

Fylkesmannen i Hedmark

**FORVALTNINGSPLAN FOR GJESÅSSJØEN
NATURRESERVAT
I ÅSNES KOMMUNE I HEDMARK FYLKE**

FORORD

Gjesåssjøen naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon 31. mai 2002.

Naturreservatet er opprettet for å bevare et viktig våtmarksområde og å verne om vegetasjonen, det karakteristiske og interessante fuglelivet og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Fylkesmannen i Hedmark utarbeidet i 2004 et utkast til forvaltningsplan for området. Av ressursmessige årsaker ble det imidlertid ikke ferdigstilt et planforslag som kunne sendes på høring til berørte parter før i mars 2009. Hoveddelen av arbeidet med planen er utført av cand. real. Oddmund Wold, mens Karoline Finstad Vold, Ingunn Moen og Ragnhild Skogsrud har bidratt i arbeidet. Fylkesmannen har fått bistand fra representanter for Gjesåsen grunneierlag og Åsnes kommune i planarbeidet.

Cand. real. Oddmund Wold har tatt fotografiene i plandokumentet dersom det ikke er oppgitt noe annet.

Forvaltningsplanen inneholder en beskrivelse av området og av ulike brukerinteresser knyttet til dette samt bevaringsmål og aktuelle forvaltningsoppgaver og tiltak. Planen forutsettes revidert etter 10 år, men kan tas opp til revisjon tidligere dersom forholdene tilsier dette.

Dokumentet godkjennes som forvaltningsplan for Gjesåssjøen naturreservat for perioden 2011-2020.

Hamar, 25. mars 2011

Jørn G. Berg e.f.
miljøverndirektør

INNHOOLD

	s
1. INNLEDNING	7
<u>Vern av våtmark</u>	7
<u>Forvaltningsplaner</u>	8
<u>Formål og fredningsforskrift for Gjesåssjøen naturreservat</u>	8
2. OMRÅDEBESKRIVELSE	10
Beliggenhet og geografiske data	10
Naturfaglig beskrivelse. Verneverdier	11
<u>Naturgrunnlag</u>	11
<u>Vannstandsvekslinger</u>	11
<u>Vannkvalitet</u>	12
<u>Vegetasjon</u>	13
<u>Dyreliv</u>	15
Vegetasjonsutvikling	16
<u>Vegetasjonsbildet 1800-1952</u>	17
<u>Vegetasjonsbildet 1952-2005</u>	17
<u>Vegetasjonsutvikling 1986-2005 i 4 transekter</u>	17
<u>Sannsynlig videre utvikling</u>	23
3. BRUKERINTERESSER	26
Tidligere bruk av området	26
<u>Beiting</u>	26
<u>Fløting</u>	26
<u>Fiske</u>	27
<u>Bading</u>	27
Inngrep i strandsonen	27
Landbruksinteresser i dag	27
<u>Vannstand i forhold til tilgrensende jordbruksarealer</u>	27
<u>Grøfteavløp for drenering</u>	28
<u>Jordbruksvanning</u>	29
<u>Kantvegetasjon</u>	29
Friluftsimteresser i dag	31
<u>Badeplasser</u>	31
<u>Bruk av motorbåt</u>	32
<u>Utkjøring av båt</u>	32
<u>Opplag av båt</u>	33
<u>Oppsetting av fugletårn og anlegg av gangsti</u>	34
<u>Jakt og fiske</u>	35
<u>Ferdse</u>	35

4. FORVALTNINGSOPPGAVER OG TILTAK	36
Utfordringer i forhold til bevaringsmålene	36
<u>Vannstand</u>	36
<u>Vannkvalitet</u>	37
<u>Beite</u>	38
<u>Fugletellinger</u>	39
Bevaringsmål	39
Informasjon	42
<u>Grensemerking</u>	42
<u>Skilting</u>	42
<u>Informasjonsplakater</u>	42
Oppsyn	43
5. SAKSBEHANDLING	44
6. KILDER	46

Vedlegg:

1. Fredningsforskrift
2. Fredningskart med grensepunkt

1. INNLEDNING

Vern av våtmark

Vern av naturområder står sentralt i arbeidet med å bevare det biologiske mangfoldet. Hensikten med å opprette nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder er å sikre viktige leveområder for planter og dyr, herunder arter som er sjeldne eller klassifiseres som truede, og å sikre et utvalg av verdifulle naturtyper og helhetlige landskap. Dette arbeidet må betraktes som en del av vår innsats og våre forpliktelser i forhold til internasjonale konvensjoner om å ta vare på biologisk mangfold.

Naturreservat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven. Naturreservater opprettes for å sikre områder som inneholder truet, sjelden eller sårbar natur eller som på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold eller har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Våtmarker er naturtyper der vann og fuktige områder utgjør en betydelig del av landskapets karakter. Som våtmark regnes blant annet myrer av ulike slag, tjern, grunne småvann og vegetasjonsrike innsjøer, grunne bukter og viker, sump- og deltaområder. Våtmarker er ofte produktive naturtyper, har et rikt plante- og dyreliv, bidrar til å skape et variert landskapsbilde og virker ofte som naturlige renseanlegg. Våtmarker har også en viktig flomdempende effekt. Sett i lys av et overordnet mål i miljøforvaltningen om å bevare det biologiske mangfoldet, er vern av våtmarksområder av vesentlig betydning.

For å rasjonalisere og systematisere arbeidet med fredning av ulike naturtyper, ble det på 1970-tallet satt i gang arbeid med fylkesvise verneplaner for våtmark, myr og edellauvskog. Disse naturtypene ble prioritert fordi det skjedde en rask omforming og ødeleggelse av slike områder, bl.a. som en følge av drenering og oppdyrking og ulike former for nedbygging. Systematiske registreringer av områder ble gjennomført, og forslag om vern av de mest interessante og verneverdige områdene innenfor hver av disse naturtypene ble fremmet gjennom fylkesvise verneplaner. Utvelgelsen av våtmarksområdene er i hovedsak basert på ornitologiske kriterier med bakgrunn i at våtmark fungerer som viktige hekke-, beite- og rasteplasser for fugl.

I Hedmark utgjør våtmarker ca. 10 % av det samlede arealet. De kan grovt deles inn i 4 typer:

- Store myrområder i fjelltraktene, ofte i kombinasjon med elvestrekninger og grunne vann.
- Store myrstrekninger i barskogområdene.
- Grunne og næringsrike tjern og sjøer i jordbruksområdene.
- Deltaområder og flommarker langs større elver.

Verneplanen for våtmarksområder i Hedmark ble vedtatt ved kgl. res. av 18. desember 1981. For å sikre variasjonsbredden i Hedmarks våtmarker, jf. ovenfor, samt å sikre nøkkelområder for våtmarksfugl, ble 17 områder fredet som naturreservater gjennom denne planen. Gjesås-sjøen var et av områdene som var med i denne planen, men på grunn av usikkerhet knyttet til vannstandsforholdene i sjøen og interessemotsetninger knyttet til verneforslaget, ble området tatt ut av verneplanen og først vernet 31. mai 2002. Forut for dette hadde det vært et midlertidig vern av fuglelivet i sjøen og dens nærmeste omgivelser fra 17. august 1978.

Forvaltningsplaner

Når et vernevedtak foreligger, markerer dette innledningen til en forvaltningsfase. Ved opprettelse av et verneområde ønsker man som oftest å ta vare på området i den tilstanden det har på vernetidspunktet. Forvaltningen av fredede områder kan representere store utfordringer. Grensemerking, skilting, utarbeidelse av informasjonsmateriell, skjøtsel, eventuell tilrettelegging for publikum, oppsyn, overvåking av naturverdier og behandling av dispensasjonssaker er viktige deler av dette arbeidet. Til nå har Fylkesmannen som hovedregel vært forvaltningsmyndighet for områder vernet med hjemmel i naturmangfoldloven.

Fredningsforskriften angir formålet med vernet og rammen for hva som er tillatte bruks- og utnyttelsesformer i verneområdet. I den praktiske forvaltningen er det i mange tilfeller behov for en utdyping av fredningsforskriften, dvs. en plan som inneholder mer detaljerte og konkrete "kjøreregler". En slik plan kalles en forvaltningsplan. Særlig for verneområder med mange og sterke brukerinteresser er det behov for å utarbeide forvaltningsplaner. En forvaltningsplan skal utfylle fredningsforskriften innenfor rammene av denne. Den skal:

- Være et aktivt hjelpemiddel for å realisere formålet med vernet. Dette kan f. eks. dreie seg om aktiv forvaltning gjennom økologisk skjøtsel. Det er imidlertid verdt å merke seg at flertallet av norske naturvernområder i all hovedsak skal ligge som urørte naturområder.
- Være et redskap for å avveie brukerinteresser gjennom praktiseringen av forskriften.

Landbruk er den viktigste brukerinteressen som berører Gjesåssjøen naturreservat. For øvrig drives det litt fiske og friluftsliv som medfører noe båttrafikk i reservatet.

Fredningsforskriften for Gjesåssjøen naturreservat danner grunnlaget for innholdet i forvaltningsplanen. Det betyr i praksis at forvaltningsplanen ikke kan fastsette retningslinjer eller tiltak som går ut over hjemlene i og rekkevidden av forskriften.

En fredningsforskrift vil på en del punkter normalt gi rom for en viss tolkning og utøvelse av skjønn. Utfordringen i en forvaltningsplan er derfor å presisere og forklare nærmere rekkevidden av de enkelte bestemmelser i fredningsforskriften. En annen viktig del av en forvaltningsplan er å gi mest mulig konkrete retningslinjer for forvaltningen av de bestemmelsene i forskriften som gir rom for skjønn og tolkning. Dette vil ikke minst gjelde retningslinjer for håndtering av dispensasjonssøknader for ulike tiltak og aktiviteter. Drøftingen av de ulike temaene nedenfor må ses i lys av dette utgangspunktet.

En forvaltningsplan kan anbefale endringer av fredningsforskriften, men det kreves at det gjennomføres en særskilt prosess med vedtak enten av Direktoratet for naturforvaltning eller av Kongen i statsråd for at endringene kan gjøres gjeldende.

Formål og fredningsforskrift for Gjesåssjøen naturreservat

Fredningsforskriften for Gjesåssjøen naturreservat er teknisk sett bygget opp etter følgende modell (de viktigste punktene av relevans for forvaltningen):

- §2 inneholder *fredningsformålet*. Ved vurdering av søknader om dispensasjon vil det være særlig viktig å vurdere det aktuelle/planlagte tiltaket i forhold til formålet med fredningen.
- §3 er fredningsbestemmelsene med de *generelle forbudene*.

- §4 er *generelle unntak* fra fredningsbestemmelsene, dvs. tiltak og aktiviteter som kan gjennomføres uten at det krever melding til eller behandling av forvaltningsmyndigheten.
- §5 omfatter forhold som forvaltningsmyndighetene *kan gi tillatelse* til.
- §7 er den *generelle dispensasjonshjemmelen*. Tiltak og aktiviteter som krever spesiell tillatelse av forvaltningsmyndigheten behandles i forhold til denne hjemmelen. Dette kan dreie seg om planer/ønsker med liten grad av forutsigbarhet og regelmessighet, dvs. behov som kan dukke opp år om annet.
- §8 gjelder *gjennomføring av skjøtselstiltak* og eventuell utarbeidelse av skjøtselplan. Skjøtselen må være i samsvar med fredningsformålet.

I fredningsforskriftens § 2 står det at:

”Formålet med fredningen av Gjesåssjøen naturreservat er å bevare et viktig våtmarks-område og å verne om vegetasjonen, det karakteristiske og interessante fuglelivet og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.”

Formålsparagrafen understreker at det er områdets verdi i naturfaglig og økologisk sammenheng som danner grunnlaget for fredningen, mens for eksempel friluftsliv ikke er en del av formålet.

Fredningsforskriftens § 8 gir hjemmel for å lage en forvaltningsplan for området:

”Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.”

Arbeidet med en forvaltningsplan for Gjesåssjøen naturreservat ble påbegynt i forbindelse med arbeidet med et fredningsforslag. En utdyping og presisering av forslaget til fredningsforskrift ble sendt på lokal høring sammen med fredningsforslaget. I samråd med Grue kommune og grunneierne representert ved Gjesåssjøen grunneierlag utarbeidet Fylkesmannen utarbeidet et utkast til forvaltningsplan som var på høring våren 2009.

I Gjesåssjøen skjedde det i løpet av 30-40 år, fra ca. 1950 til omkring 1980–1990 en betydelig tilgroing med etablering av belter av takrør og sjøsivaks. Utenfor disse beltene er det i samme tidsperiode etablert en sone med flytebladsplanter. Etablering av disse vegetasjonstypene har vært vesentlig for utviklingen av det dyre- og fuglelivet vi ser i reservatet i dag. Det har vært knyttet en del usikkerhet til årsaken til etableringen og utviklingen av disse vegetasjonsbeltene. Nyere informasjon fra flybilder og vannstandsmålinger er årsaken til at det er blitt lagt vekt på vannstand og tilgroing i områdebeskrivelsen i denne forvaltningsplanen.

Det er blitt foretatt flere undersøkelser av vegetasjonen og fuglefaunaen i sjøen i perioden fram til vernevedtaket i 2002. I 1986 ble det foretatt botaniske og ornitologiske undersøkelser i Gjesåssjøen. Fuglefaunaen ble fulgt opp med en undersøkelse i 1996. I 1998 ble vannvegetasjon og tilgroing i sjøen undersøkt. I 2009 ble forurensningssituasjonen og miljøtilstanden med hensyn til effekten av næringsstoffer undersøkt.

Planperioden for forvaltningsplanen skal ikke være lengre enn 10 år, og ved behov kan planen revideres før planperioden utløper.

2. OMRÅDEBESKRIVELSE

Beliggenhet og geografiske data

Gjesåssjøen naturreservat (fig.1) ligger i Åsnes kommune i Hedmark fylke ca. 7 km nord for Flisa, mot kommunegrensa til Våler.

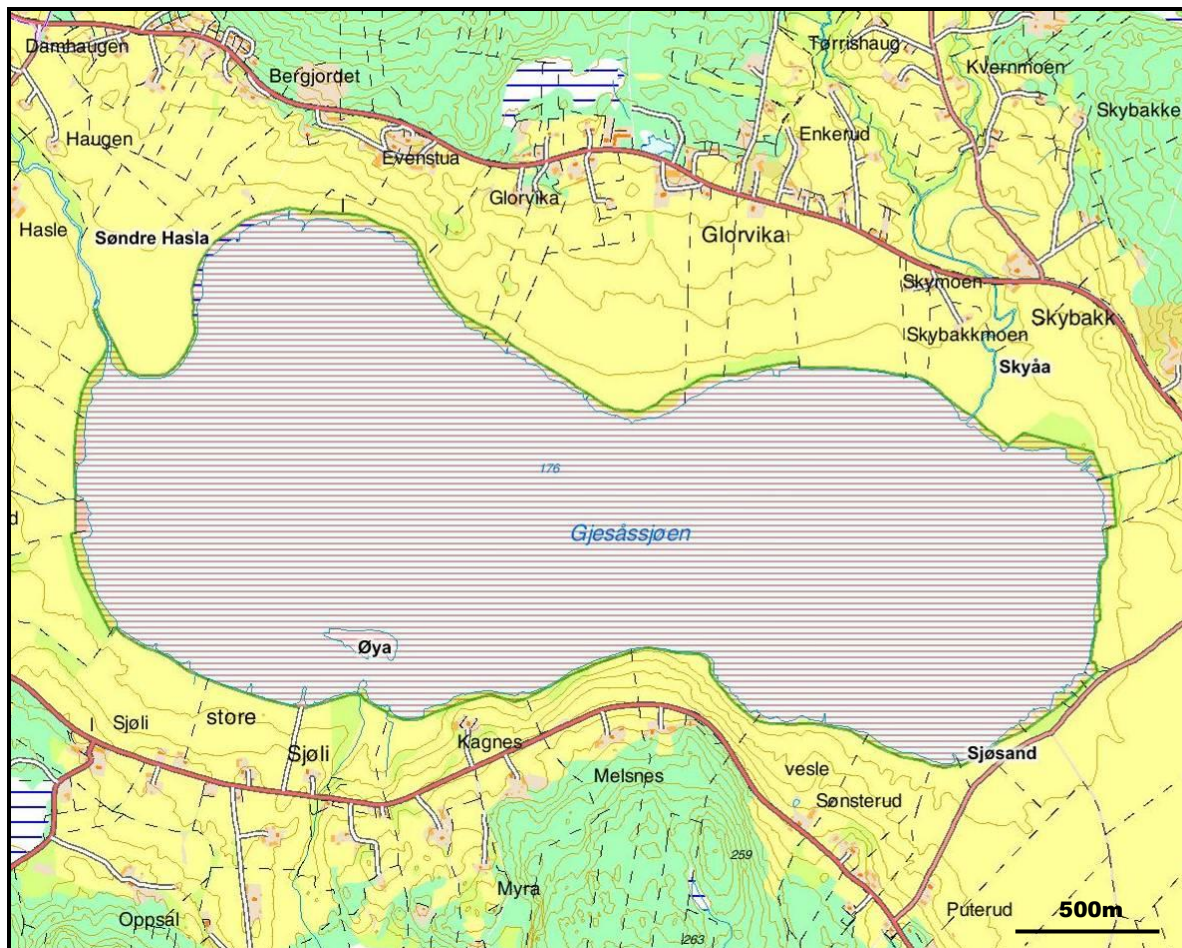

Fig.1 Gjesåssjøen naturreservat.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 4.190 dekar og omfatter Gjesåssjøen (4.060 dekar) og vegetasjonsbeltet rundt sjøen. Sjøen ligger 176 m o.h. og har en oval form. Den er ca. 3,5 km lang og ca. 1-2 km bred. I følge Norsk institutt for vannforskning målinger har Gjesåssjøen et gjennomsnittsdyp på omkring 2,5 meter. Største dyp er målt til ca. 3,5 meter. Sjøen har et dynnlag av betydelig størrelse. Målinger utført av F. Svenneby og O. Wester i februar 1863 antyder et dynnlag med ca. 3,5 – 4,0 meters tykkelse i de dypeste partiene, mens O. Bredalen og E. Falcks målinger i februar 1978 gir verdier på 4,5 – 5,0 m for dynnlaget. Dybden ble målt til omkring 3,3 m i store deler av sjøen i 1863, mens målingene i 1978 viste ca. 2,8 m i de samme områdene. Målingene tyder på en viss akkumulering av sedimenter i sjøen, men på grunn av ulike målemetoder er det vanskelig å gi eksakte verdier for akkumuleringshastigheten.

Området dekkes av kartblad 2016-II "Flisa" i NGOs serie M 711 i målestokk 1:50.000 og av kartblad CY 063 og DC 063 på økonomisk kartverk i målestokk 1:5.000. Ca. 30 grunneiere er berørt av naturreservatet.

Naturfaglig beskrivelse. Verneverdier

Naturgrunnlag

Berggrunnen i området er hovedsakelig grunnfjellsbergarter. Sjøen ligger under marin grense som i området er på ca. 200 m o.h., og løsmassene består derfor for det meste av marine avsetninger som sand og leire. Vi finner moreneavsetninger enkelte steder, særlig på sørsiden av sjøen. Sjøen ligger i en forsenkning i landskapet omkranset av jordbruksarealer på alle kanter. En vegetasjonssone av varierende bredde omslutter sjøen og skiller de dyrkede arealene fra vannvegetasjonen. Innløpselva Skyåa drenerer store skogarealer og kommer inn i nordøstre del av Gjesåssjøen. Bakåa og Storveita i øst og Svarthagabekken i sør er mindre innløpsbeker til sjøen. Søndre Hasla er sjøens utløpselv i nordvest. Sjøens nedbørfelt er 54.500 dekar og fordeler seg med 81 % på skog og 19 % på dyrket mark. 20 % av nedbørfeltet ligger under marin grense og sammenfaller godt med jordbruksarealene.

Vannstandsvekslinger

Gjesåssjøen ble senket i 1801–1802 ifølge jordskiftekart fremstilt av H. L. Juell i 1818. Ifølge brev datert 16.12.1974 fra N. Sperstad til Ole K. Glorvigen ble det utført ytterligere en senkning i 1870-årene. Omfanget av denne er ikke kjent. Etter dette skal det ha blitt oppført en fløtningsdam som delvis ble fjernet i 1966, kun bunnstokken ble beholdt. I forbindelse med fløting i Hasla ble Gjesåssjøen benyttet som reguleringsmagasin fram til ca. 1960, og vannstanden kunne heves opp til en meter mens innsjøen fortsatt var islagt. Opprensning av utløpet ble utført i 1958. Effekten av disse siste inngrepene er noe omdiskutert, men det er klart at gjennomsnittlig vannstand i sjøen har variert noe etter senkningen i 1801-1802.

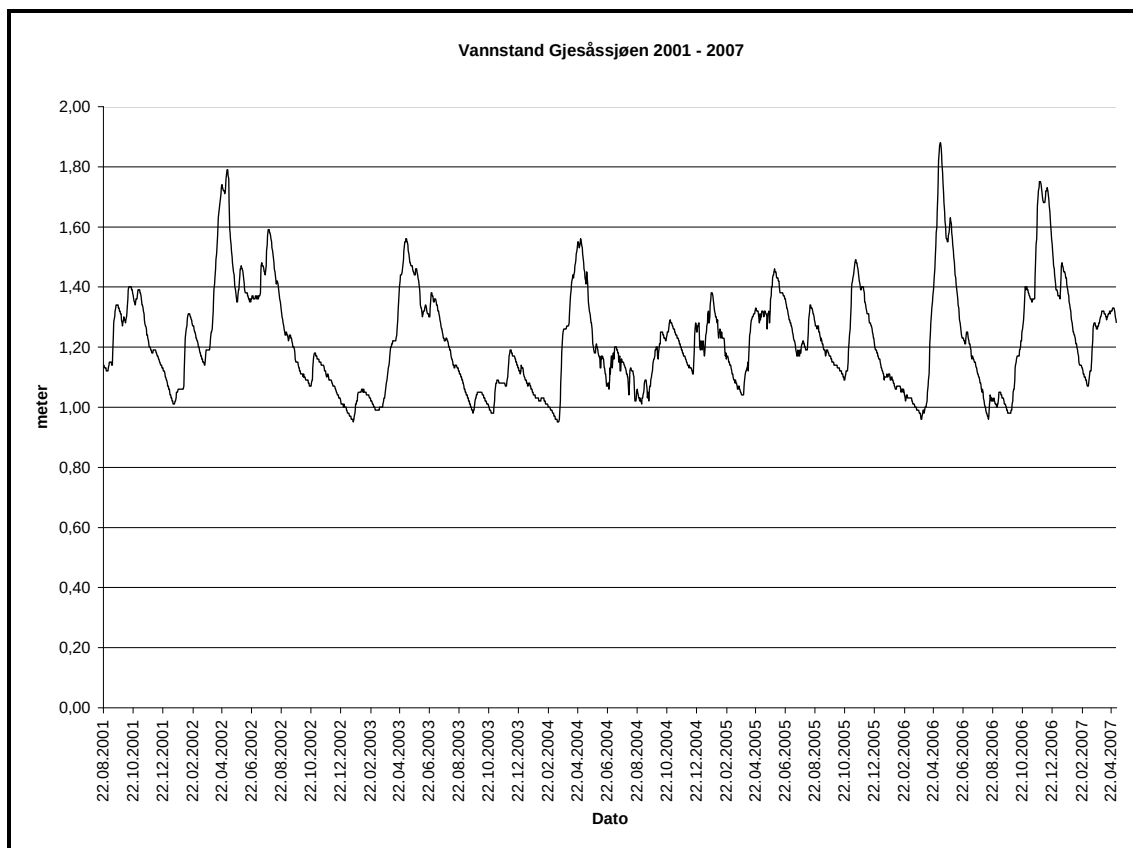

Fig. 2. Vannstandsmålinger fra Gjesåssjøen 2001 – 2007.

Den 21. august 2001 ble det satt opp en målestasjon for å måle vannstanden i sjøen. Denne var i drift fram til 3. mai 2007 (fig. 2). Det er ikke kjent at det ble utført inngrep som hadde innvirkning på vannstanden i perioden 2001–2007 mens vannstandsmålingene pågikk. Ved disse vannstandsmålingene ble det benyttet et vilkårlig nullpunkt som ikke er innmålt.

Gjennomsnittlig vannstand på dette målemerket er 1,22 m, medianen er 1,19 m. Gjennomsnittlig sommerlavvann ligger omkring 1,0 m eller litt over. I måleperioden varierte vannstanden med ca. 90 cm. Laveste målte verdier var 0,95 m i januar 2003 og mars 2004, høyeste verdi ble målt til 1,88 m i mai 2006. Målingene viser som regel en flomtopp om våren, og en mindre flomtopp på høsten, men vannstandsveklingene gir inntrykk av å være noe uregelmessige. Vannstanden kan stige med 1–2 dm etter islegging, slik som i november–desember 2006.

Vannkvalitet

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) foretok limnologiske undersøkelser i Gjesåssjøen i 1985, og konkluderte med at Gjesåssjøen er en *”naturlig næringsrik innsjø som er noe påvirket av næringstilførselen fra jordbruksområdene rundt innsjøen. Planktonsamfunnet indikerer et system i balanse”*.

Gjesåssjøen inngikk i det landsomfattende eutrofiprojektet i 1988. Vannkvaliteten ble vurdert etter Statens forurensningstilsyns vannkvalitetsklasser. Vannkvaliteten deles inn i 5 klasser fra I ”Meget god” til V ”Meget dårlig”. Vannkvaliteten i sjøen ble vurdert til tilstandsklasse III ”Mindre god” etter målinger i september 1988.

Gjesåssjøen var i perioden 1996–2000 med i et landsomfattende program for overvåking av jordbrukspåvirkede innsjøer utført av Norsk institutt for vannforskning i samarbeid med Jordforsk. Næringssaltparametrene (total fosfor og total nitrogen) og klorofyllverdiene viste at Gjesåssjøen befant seg i tilstandsklasse IV ”Dårlig”, riktignok i den bedre delen av denne klassen. Siktedypet var forholdsvis lavt, noe som delvis skyldtes et høyt humusinnhold i vannet. pH lå stabilt på 7.0 gjennom hele sesongen.

I perioden 1997 – 2000 ble det påvist stor dominans av algen *Gonyostomum semen* i juni–oktober samtlige år. Denne algen vil gjerne få en oppblomstring i humuspåvirkede innsjøer som eutrofieres. Den blir betraktet som en problemalge da den setter lukt på vannet og kan framkalle utslett ved bading. I Gjesåssjøen økte både algemengden og humusinnholdet fram til 2000. I 1996 og tidligere hadde denne algen bare en liten forekomst i Gjesåssjøen. At en art viser dominans slik som denne arten gjorde i Gjesåssjøen, er et tegn på at innsjøen er i økologisk ubalanse.

På oppdrag fra Fylkesmannen gjorde Norsk institutt for vannforskning i 2009 undersøkelser i sjøen for å kunne vurdere miljøtilstanden og utviklingen med hensyn på eventuelle effekter av overgjødning. Konklusjonen fra disse undersøkelsene er at det ikke har skjedd vesentlige endringer i miljøtilstanden siden de forrige undersøkelsene på slutten av 1990-tallet. Samlet miljøtilstand vurderes som moderat (mindre god) med hensyn til overgjødning. Det anbefales tiltak for å begrense tilførselen av næringsstoffer slik at sannsynligheten for uønskede algeoppblomstringer reduseres. Bedret tilstand i innsjøen vil også være positivt for brukerinteresser som bading, fiske og rekreasjon.

I 2009 var planteplanktonet i store deler av sesongen dominert av algen *Gonyostomum semen*, jf. ovenfor, som på det meste utgjorde over 80 % av den totale biomassen. Blågrønnalger utgjorde en liten del av biomassen, men var representert med arter som indikerer eutrofe (næringsrike) forhold. Enkelte arter av blågrønnalger kan være toksiske (giftige).

Det kan være hensiktsmessig å foreta nye undersøkelser enkelte år som en del av overvåknin-gen av innsjøen. Dette vil gi større pålitelighet i fastsettelsen av økologisk tilstand.

Vegetasjon

Vegetasjonssonen rundt sjøen har en variert sammensetning av bunnvegetasjon, ulike treslag og busker. Kantsonen er ofte bare noen få meter bred, men er allikevel svært viktig. Den skjermer våtmarksfuglene mot forstyrrelse fra menneskelig aktivitet på land og den fanger opp avrenning av næringsstoffer og motvirker derved en ytterligere eutrofiering av sjøen. I sørvest, i øst og i nordøst er det små skogholt som gir variasjon i landskapsbildet og som øker det biologiske mangfoldet rundt sjøen.

Bjørkeskog finnes som mindre arealer spredt rundt sjøen, oftest på tidligere beitemark. I tillegg til bjørk finner vi her spredt gråor, gran, furu, vier, rogn og rødhyll. Feltsjiktet har innslag av arter som vitner om tidligere beite.

Gråor-heggeskog er utviklet i et lite område i østenden av sjøen. I tillegg til gråor som dominerer tresjiktet, har området innslag av bjørk, rogn, hegg og villrips. Dette området har tidligere vært beitet.

Fig. 3. Høgstarrsump og fukteng mellom takrørbelter og åkerkantkratt. Øst for Søndre Hasla, sept. 2008

Vann- og sumpvegetasjonen i Gjesåssjøen kan deles inn i 3 hovedtyper:

- Den mest dominerende vegetasjonstypen er takrørsump. Den er dominert av sjøsivaks og takrør og opptrer i brede belter rundt hele sjøen. Oftest er disse beltene omkring 50 meter brede, men bredden varierer fra noen få meter til opptil 250 meter i vestenden av sjøen.
- I et belte innenfor takrørsumpen kan vi finne høgstarrsump og fuktenger (fig. 3). Denne sonen er dominert av nordlandstarr, flaskestarr, stolpestarr eller elvesnelle. Her finner vi også et rikt innslag av gras/halvgras og blomsterplanter. Denne sonen kan ha et busksjikt av spredte og oftest småvokste vierbusker.
- Nøkkeroseenger opptrer i en sone utenfor, og delvis inne i, takrørsumpen omkring størstedelen av sjøen. Vegetasjonen er dominert av vannplanter med blad som flyter på overflaten, flytebladsplanter. De viktigste artene er vanlig tjønnaks, gul nøkkerose og kantnøkkerose. Den sjeldne flytebladsplanten sjøpiggeknope (fig. 4) finnes i denne vegetasjonen. Planten forekommer spredt rundt hele innsjøen og danner større bestander blant annet utenfor Skyåa. Arten er oppført som ”nær truet” på Norsk Rødliste for arter 2010. Arten har én kjent lokalitet i Østfold og et titalls lokaliteter i Hedmark. Hedmark har nasjonalt ansvar for sjøpiggeknope.

For en mer detaljert beskrivelse av vegetasjonen vises det til rapport 12/87 og rapport 2/99 fra Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen (se litteraturlista).

Fig. 4. Sjøpiggeknope

Dyreliv

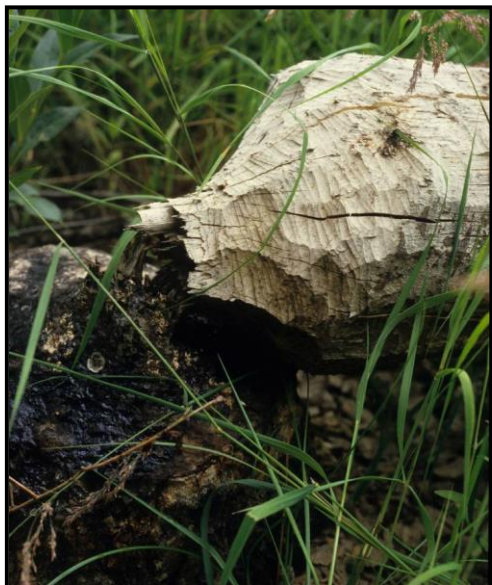
Gjesåssjøen har en rik forekomst av fuglearter som er knyttet til grunne, relativt store og næringsrike innsjøer. Det finnes få slike sjøer i Hedmark. Mange av artene som har tilhold i Gjesåssjøen, forekommer derfor svært fåtallig i fylket. Til sammen er det påvist ca. 160 fuglearter. Av disse er hele 66 våtmarksfugler. Dette er et meget høyt tall som i Hedmark sannsynligvis bare overgås av Åkersvika naturreservat ved Hamar. 17 arter som står på den nasjonale rødlista for truede arter i Norge er observert ved Gjesåssjøen. Av disse forekommer storlom i størst antall. De fleste andre rødlistede artene er påvist en eller flere ganger og i lite antall.

Karakteristiske hekkearter for området er hettemåke, sothøne, toppdykker og rørsanger. Knoppsvane observeres årlig, men hekker uregelmessig. Hettemåkene setter sitt preg på sjøen, i enkelte år hekker 100 – 250 par. Det er kun kjent to lokaliteter i Hedmark der toppdykker hekker regelmessig. Gjesåssjøen er en av disse. Sjøen er også den største og muligens den eneste årvisse hekkeplassen for rørsanger i Hedmark. Antallet par varierer mye, men gjennomsnittlig registreres 10–15 revirer årlig. Av andre arter som er knyttet til grunne, næringsrike sjøer er dvergdykker, horndykker, gråstrupedykker, taffeland, sivhauk, sivhøne, svartterne, sivsanger og myrsanger observert i naturreservatet. Trane ses ofte ved sjøen, og hekking i reservatet er påvist.

For nærmere beskrivelse av fuglelivet henvises det til rapport nr. 8/87, rapport nr. 3/97 og ny rapport i 2011 om fuglelivet (J. Bekken, in prep.) fra Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvern-avdelingen (se litteraturlista).

Fig. 5. Trane. Foto: Jon Bekken

Fiskearter som finnes i Gjesåssjøen er ørret, gjedde, abbor, hork, steinsmett, lake, brasme, mort og ørekyt. Kreps og andemusling finnes også i sjøen.

Flere pattedyr, blant annet rådyr og bever, finner næring og skjul i kantsonen. De senere årene er bever observert flere ganger ved sjøen.

Fig. 6. Spor etter bever ved Gjesåssjøen 1986.

Vegetasjonsutvikling

På grunn av endringer i vannstanden de siste 200 årene og endringer i jordbruket i de omkringliggende arealene gjennom flere tiår, har vegetasjonsbildet ved Gjesåssjøen endret seg vesentlig gjennom tiden, og er fortsatt under endring. Ved en vurdering av eventuell skjøtsel og andre tiltak i reservatet er det derfor nødvendig å se nærmere på vegetasjonsdynamikken i reservatet.

Utvikling av vegetasjonsbeltene omkring Gjesåssjøen er tidligere beskrevet og diskutert i rapport 12/87 og rapport 2/99 fra Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Det er nå tilgjengelig detaljerte digitale flybilder fra 2001, 2002 og 2005 (Norge i bilder 2008, Norge digitalt 2008) som kan gi noe mer informasjon om vegetasjonsutviklingen de senere årene.

Flybilder fra 1952 viser at innsjøen var omgitt av beitemark, og vann- og sumpvegetasjonen var sparsomt utviklet. Store deler av strandsonen var tilsynelatende vegetasjonsfri. Flybilder fra 1968, 1971 og 1986 viser at det i løpet av en 30-års periode ble etablert brede vegetasjonsbelter omkring sjøen. Nyere flybilder fra 2001, 2002 og 2005 viser at disse vegetasjonsbeltene stort sett har økt i bredde siden ca. 1970, men at den sterkeste tilgroingen skjedde i perioden fram til ca. 1986. Etter 1986 ser det ut til at tilgroingen kan ha stagnert i deler av sjøen.

Denne informasjonen reiser noen spørsmål som til en viss grad er behandlet i de nevnte rapportene, men ny informasjon kan antagelig gi mer utfyllende svar på følgende:

- 1) Hvorfor er vann- og sumpvegetasjonen så dårlig utviklet omkring 1952?
- 2) Hvorfor har det skjedd en omfattende tilgroing siden 1952?
- 3) Hva er sannsynlig utvikling av vegetasjonsbeltene på lang sikt?

Vegetasjonsbildet 1800-1952

De eldste opptegningene som er tilgjengelige, og som kan gi en antydning om vegetasjonsforholdene omkring Gjesåssjøen, er et jordskiftekart fremstilt av H. L. Juell i 1818 i forbindelse med fordeling av innvunnet areal etter en senkning i 1801-1802. Kartet antyder at arealene som grenser til den tidligere strandlinja er slåttemark og beiter siden de er kartlagt som "gres". Juell skriver i forklaringen til kartet at arealene som ble innvunnet "blev brugbargjort til slot og agerland". Ut i fra dette er det grunn til å anta at disse arealene ble slått, beitet eller dyrket. Takrør, sjøsivaks og andre sump- og vannplanter kan ha dannet belter utenfor beite- og slåttemarka selv om tilførselen av næringsstoffer var mindre tidligere.

Senkningen i 1801–1802 kan ha vært på omkring 1,5 m eller kanskje mer ut fra høydekurver (økonomisk kartverk) og plassering av nåværende og tidligere strandlinje på Juells kart fra 1818. Hvis det har eksistert takrør- og sjøsivaksbelter, flytebladsplanter og andre vannplanter utenfor beitearealene, kan en slik senkning ha tørrlagt vegetasjonsbeltene helt eller delvis, og samtidig gjort sump- og vannvegetasjonen tilgjengelig for beite og slått. Takrør kan spire på den blottlagte bunnen, men beite har antagelig hindret en slik etablering av noe omfang. Heving av vannstanden i forbindelse med fløtingen har blitt utført mens sjøen fortsatt har vært islagt. Dette har ført til at innfrosset sumpvegetasjon har blitt revet opp ved vannstandshevingen. Kombinasjonen av senkning, tørrlegging, beite, slått og vannstandshevinger vinterstid kan forklare hvorfor det ikke har blitt etablert takrør- og sjøsivaksbelter utenfor de beitede områdene. Strandområdene ved Gjesåssjøen kan dermed ha blitt holdt tilnærmet frie for takrør og sjøsivaks i lang tid etter senkningen. Vannplanter som vokser på større dyp, slik som nøkkeroser og tjønnaksarter, har sannsynligvis vært til stede i hele perioden. Blant annet ble rødlistearten sjøpiggnopp registrert i Gjesåssjøen på begynnelsen av 1900-tallet, og finnes fortsatt i sjøen.

Vegetasjonsbildet 1952 - 2005

Flybilder fra 1952 viser altså en sparsom etablering av sump- og vannvegetasjon i strandsonen i Gjesåssjøen. Flybilder fra 1968-1986 viser at det i løpet av i overkant av 30 år skjer en etablering av vegetasjon i størstedelen av de områdene som nå er bevokst med takrør og sjøsivaks. Denne relativt raske utviklingen starter i en periode hvor omleggingen i jordbruket går fra husdyrhold til dyrking av korn og poteter. Opphør av beite vil derfor være en sannsynlig årsak til at sump- og vannvegetasjon etableres i strandsonen.

I 1958/59 og i 1968 ble det utført opprensning i utløpet og deler av en fløtningsdam ble fjernet, noe som sannsynligvis har gitt en senkning av gjennomsnittlig vannstand. En senkning av vannstanden vil gi større konsentrasjon av næringsstoffer i vannet, samtidig som et større areal blir tilgjengelig for kolonisering. Dette kan ha akselerert tilgroingen i sjøen. En sammenligning av kartlegging av vegetasjonsforekomster i Gjesåssjøen basert på flybilder fra 1986 og flybilder fra 2005 viser ingen dramatisk endring av vegetasjonsbildet i denne perioden (fig. 7). Dette er en grov sammenligning som kun kan gi hovedtrekk.

Vegetasjonsutviklingen 1986–2005 i 4 transekter.

I 1986 ble vegetasjonsbeltene oppmålt og analysert i detalj på 4 steder ved hjelp av transekter. Vegetasjonsbeltenes bredde i 2001/2005 er målt på digitale flybilder (fra nettstedet "Norge i bilder") og sammenlignet med disse transektene (fig. 8-12).

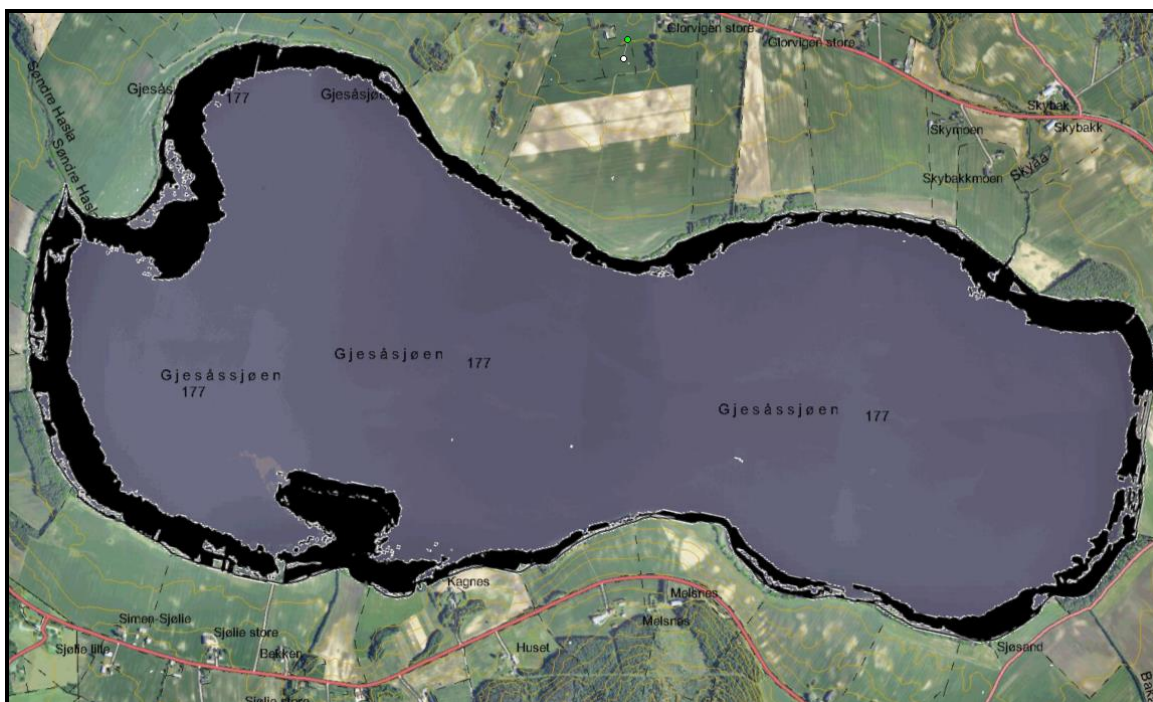

Fig. 7. Vegetasjonsforekomst 1986 (svart skravur) sammenlignet med flybilder fra 2005 (InnlandsGIS 2008).

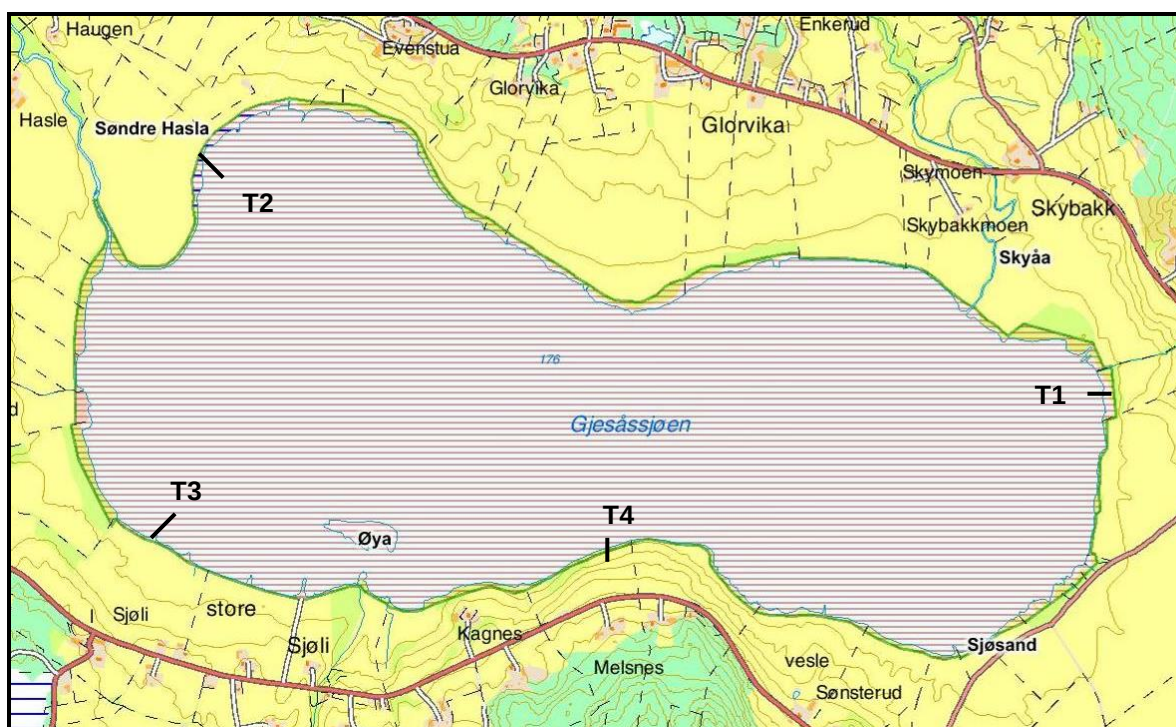

Fig. 8. Plassering av 4 transekter.

Transekt 1 ble i 1986 målt i felt til ca. 95 m fra oreskogen til ytterste grense for flyteblads-vegetasjon (nøkkeroser og tjønnaks). Bredden på den elvesnelledominerte sonen nærmest oreskogen ble målt til ca. 30 m, og avstanden fra oreskogen til ut til den ytre grensen for sjølivaksbeltene ble målt til ca. 60 m. Disse verdiene tilsvarer breddene som ble målt på de digitale flybildene fra 2005 (Norge i bilder 2008). Det kan dermed dokumenteres at det ikke har skjedd tilgroing av betydning i vegetasjonsbeltene i dette transektet (fig. 9).

Fig. 9. Måling av vegetasjonsbeltene ved transekt 1 fra 1986 på digitale flybilder fra 2005. **A**= hele transektet, **B**=elvesnelle-sonen, **C**=avstand fra oreskog til ytre grense for sjøsvaksbeltene. Gjesåssjøens nord-østre ende.

Transekt 2 ble i 1986 målt i felt til ca. 110 m fra åkerkant til ytterste grense for flytebladsvegetasjon. Bredden på transektet fra 1986 samsvarer bra med bredden på vegetasjonsbeltene (ca. 95–100 m) for sump- og vannvegetasjonen slik de er angitt på kart basert på flybilder fra 1986. Flere målinger til ytterste sone med noenlunde tett flytebladsvegetasjon i 2001 og 2005 (fig. 10) ga en bredde på maksimum 120–130 m. På grunn av at flytebladsvegetasjonen opptrer spredt her, er det ikke mulig å måle nøyaktig på de digitale bildene, men målingene indikerer at vegetasjonsbeltene kan ha ekspandert i størrelsesorden 10–15 m her fra 1986 til 2005, altså ca. 0,5–0,8 m i året i gjennomsnitt i denne perioden. Det er ikke mulig å si noe sikkert om endringene fra 2001 til 2005 på dette stedet.

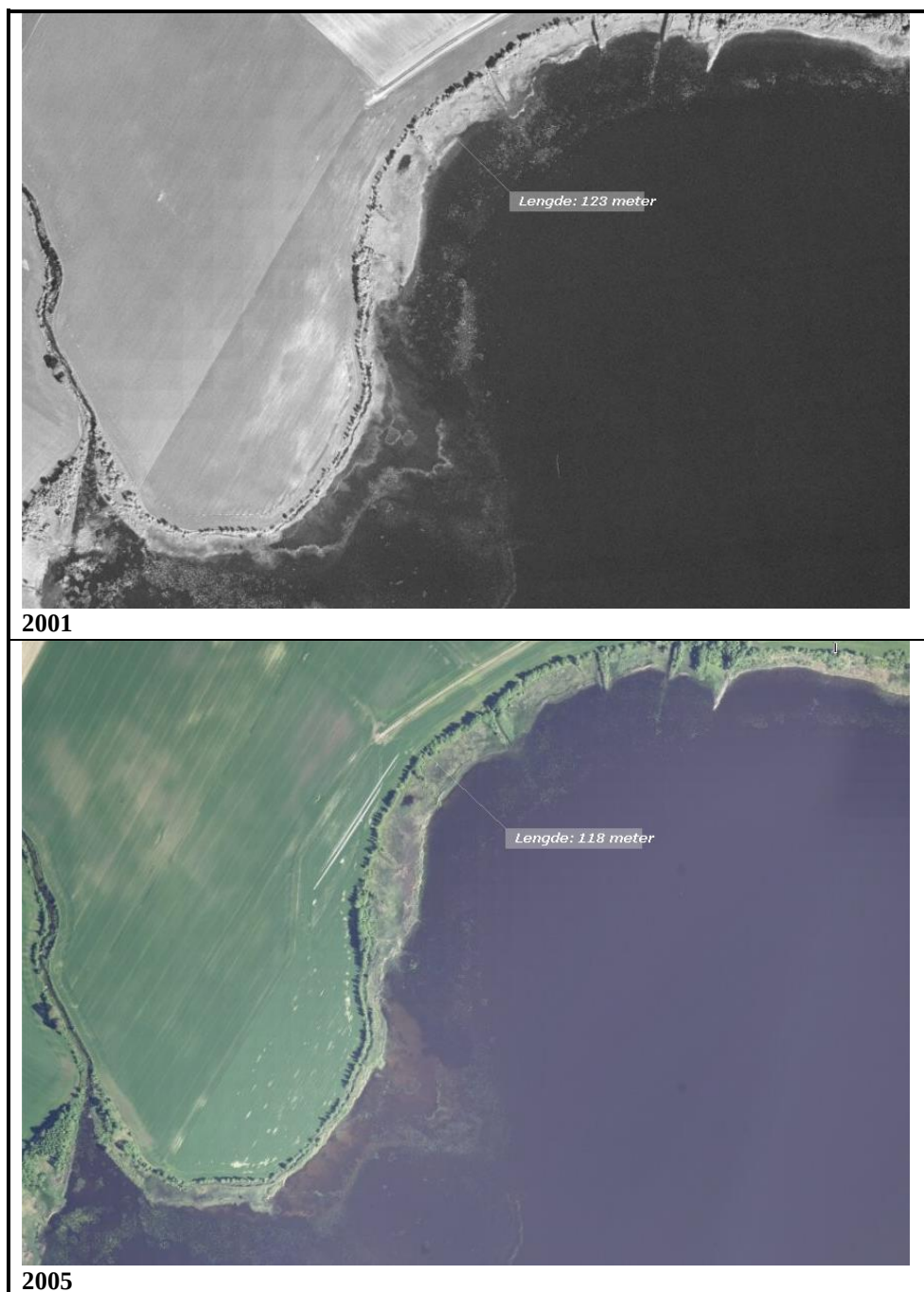

Fig.10. Måling av vegetasjonsbeltene ved *transekt 2* fra 1986 på digitale flybilder fra 2001 og 2005. Gjesåssjøens vestende, nord for Søndre Hasla.

Transekt 3 ble i 1986 målt i felt til ca. 90 m fra åkerkant til ytterste grense for flytebladsvegetasjon. Bredden på transektet fra 1986 samsvarer bra med bredden på vegetasjonsbeltene (ca. 80–85 m) slik de er angitt på kart basert på flybilder fra 1986. Flere målinger på de digitale flybildene fra 2005 (fig. 11) til ytterste sone med noenlunde tett flytebladsvegetasjon i 2005 ga en bredde på maksimum 110–120 m.

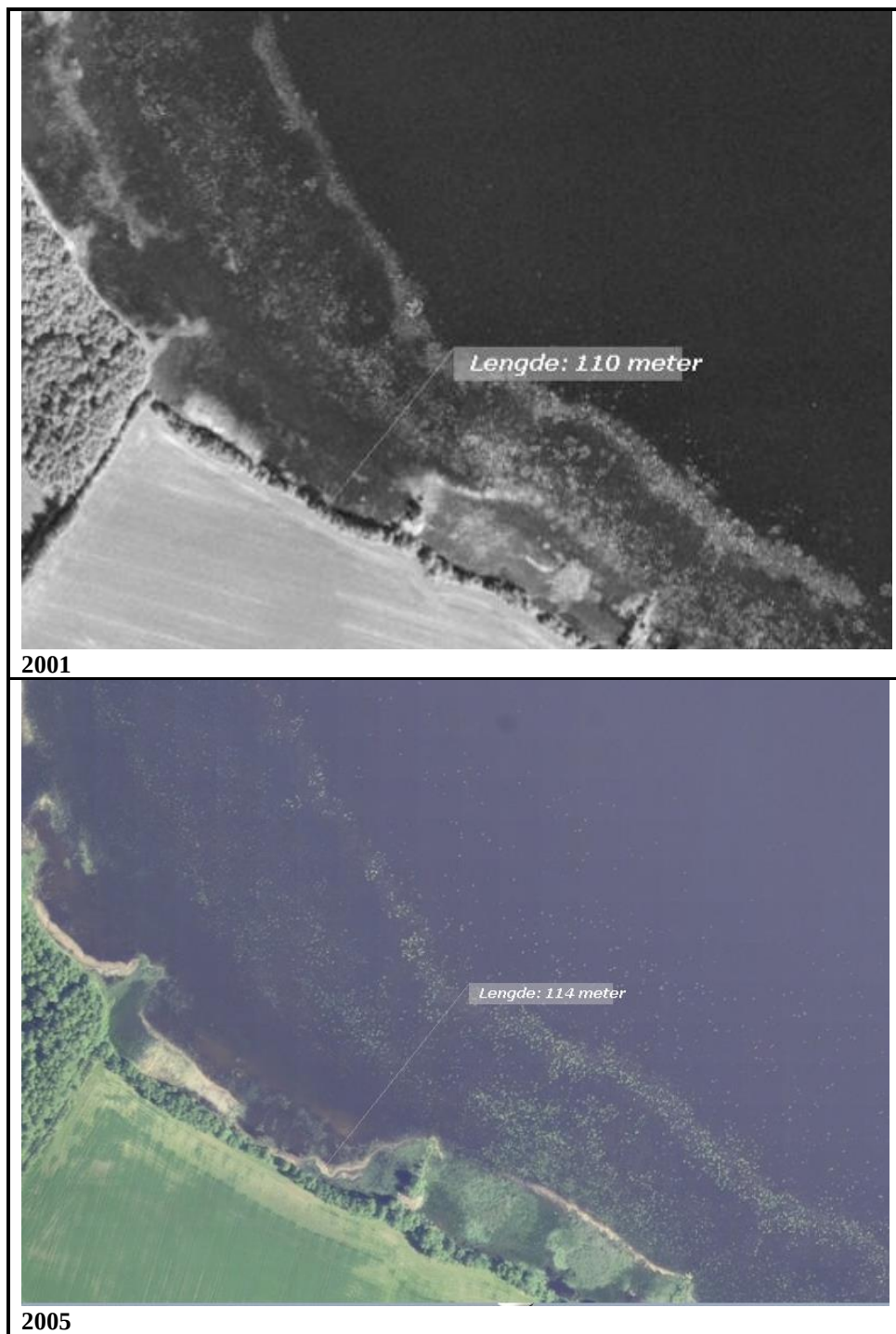

Fig. 11. Måling av vegetasjonsbeltene ved *transekt 3* på digitale flybilder fra 2001 og 2005 (Norge i bilder 2008). Sør vest i Gjesåssjøens, nord for Sjøli.

Målingene indikerer at vegetasjonsbeltene kan ha ekspandert i størrelsesorden 20–30 m her fra 1986–2005, altså ca. 1,0–1,5 m i året i gjennomsnitt i denne perioden. Her ser det ut til at sonene fortsatt er i ferd med å ekspandere noe.

Transekt 4 ble i 1986 målt i felt til ca. 16 m fra åkerkant til ytterste grense for flyteblads-vegetasjon (vanlig tjønnaks). Ved befaring i 1996 ble det registrert etablering av gul nøkkerose utenfor dette transektet, mens takrør ikke hadde endret sin utbredelse. Flere målinger til ytterste sone med flyteblads-vegetasjon i 2005 (fig. 12) ga en bredde på ca. 20 m. Økt bredde av vegetasjonsbeltene i dette transektet skyldes antagelig mest etablering av gul nøkkerose. Denne lokaliteten er noe eksponert for vind/bølger.

Målingene viser altså at vegetasjonsbeltene ved transekt 2 og 3 har ekspandert noe, ca. 0,5–1,5 m/år, mens det ved transekt 1 og 4 er små endringer. En oppsummering av målingene er gitt i tabell 1.

Fig. 12. Måling av vegetasjonsbeltene ved *transekt 4* på digitale flybilder fra 2005. Odde nord for Melsnes.

Tab.1 Endring av vegetasjonsbeltene i 4 transekter fra 1986 til 2005. Verdiene har stor grad av usikkerhet, og gir kun en indikasjon på størrelsesorden på endringene.

	T1	T2	T3	T4
1986	95m	110m	90m	16m
2005	95m	120m–130m	110m-120m	20m
Endring	0m	10m–20m	20m–30m	4m
Endring pr år	0m	0,5m-1,0m	1,0m – 1,5m	0,2m

Sannsynlig videre utvikling

Ved å sammenligne bilder fra 1986 med digitale bilder fra 2001/2005 ser vi at vegetasjonsbeltene har økt noe enkelte andre steder også, mest i det langgrunne området øst for Søndre Haslas utløp. Ekspanderingen har fortrinnsvis skjedd i langgrunne områder som er noe beskyttet for vind og bølger. Det er også litt økning i utbredelsen av vegetasjonsbeltene ved Skyåa, noe som sannsynligvis til en viss grad skyldes sedimentering ved innløpet. Disse bildene viser også at tilgroingshastigheten er redusert etter 1986, og at det i hovedtrekk ikke har skjedd store endringer i vegetasjonsutbredelsen i denne perioden sammenlignet med perioden 1952–1986.

Flere forskere oppgir at takrør og sjøsivaksbelter ved innsjøer ikke går dypere enn ca. 1,5–1,8 m i forhold til normalt sommerlavvann (Økland 1974, Haslam et al.1975, Alexanderson et al. 1986, Rørslett 1999, se litteraturlista).

Belter av takrør og sjøsivaks er vanlig i mer eller mindre næringsrike innsjøer. Disse vegetasjonsbeltene går sjelden på dypere vann enn 2,0 m, selv i betraktelig mindre innsjøer med mindre vind og bølgepåvirkning enn i Gjesåssjøen. Eksempler på slike innsjøer er Borrevann og Grennesvann i Vestfold og Stangnessjøen i Hedmark. Grennesvann og Stangnessjøen er grunne innsjøer med omtrent samme dybde som Gjesåssjøen. Disse eksemplene er mer næringsrike innsjøer og har mindre areal enn Gjesåssjøen. Selv om vegetasjonsbeltene i Gjesåssjøen har ekspandert noe etter 1986, så er det på bakgrunn av disse eksemplene grunn til å tro at ytre grense for takrør- og sjøsivaksbeltene vil ligge på mindre enn 2,0 meters dyp på beskyttede steder, på mer vind- og bølgeutsatte steder vil grensen ligge på betraktelig grunnere vann.

Flytebladsvegetasjon finnes på noe dypere vann, men på grunn av vind/bølger og lavt siktedyp, omkring 2 meter, vil antagelig heller ikke flytebladsvegetasjonen øke vesentlig i utbredelse. Gjesåssjøen er humuspåvirket, og en bedring av forurensningssituasjonen som eventuelt gir redusert algeforekomst, vil dermed ikke ha noen effekt av betydning på siktedypet.

På flybilder fra 2001/2002 og 2005 kan det se ut til at deler av vegetasjonsbeltene på østsiden av Søndre Hasla er redusert fra 2001 til 2005 (fig. 13), mens det ser ut til at det har skjedd noe tilgroing i andre deler av strandsonen, for eksempel ved ”øya” (fig. 7). Vannstanden ved flybildefotograferingen 1.9.2002 var 1,25 m på det lokale vannmerket, mens vannstanden ved fotograferingen 19.6.2005 var 1,37 m, altså 12 cm høyere. Dette kan være en feilkilde. En annen feilkilde kan være at bildene er tatt på ulike tidspunkt i vegetasjonsperioden. Bildene fra 2002 er tatt på et tidspunkt hvor vegetasjonen kan ha vært bedre utviklet enn på bildene fra 2005, men det er påfallende at det ikke gjelder hele den ytre sonen, siden det stort sett er de samme artene, takrør og sjøsivaks, som utgjør disse vegetasjonsbeltene.

Fig 13. Vegetasjonsbeltene på østsiden av Søndre Hasla. Arealer hvor det ser ut til at vegetasjonen er redusert fra 2002 til 2005 er markert (Flybilder fra innlandsGIS 2008).

Kartlegging av vegetasjonen i Gjesåssjøen ut fra flybilder fra 1986 (fig. 7) indikerer også at det var sammenhengende vegetasjonsbelter her tidligere.

Sammenligning av bilder tatt i felt fra 1986 og 2008 (fig. 14) gir også det samme inntrykket. Ved en befaring høsten 2008 ble det observert mye dødt plantemateriale, i hovedsak sjøsivaks, i strandsonen øst for Søndre Hasla. De nevnte feilkildene tatt i betraktning, er det likevel overveiende sannsynlig at vegetasjonen har blitt noe redusert i partier i perioden 2002–2005.

Dette kan tyde på at vi har nådd et nivå hvor vi vil få en dynamisk likevekt i strandsonen hvor vegetasjonen kan bre seg utover noen år, for så å gå tilbake på grunn av variasjoner i vannstandsvekslingene fra år til år, erosjon på grunn av vind/bølger, innfrysing med påfølgende stigning i vannstanden eller andre faktorer som kan påvirke strandsonen.

Vannstandsmålingene viser som regel en flomtopp om våren, og en mindre flomtopp om høsten, men vannstandsvekslingene gir inntrykk av å være noe uregelmessige (fig. 2). Vannstanden kan stige med 10–20 cm etter islegging. Dette kan ha betydning for innfrosset vegetasjon, og kan være noe av årsaken til at vegetasjonen kan ha gått noe tilbake enkelte steder (fig. 13 og 14). Figur 14 viser åpne partier i vegetasjonsbeltene øst for Søndre Hasla på et tidspunkt hvor vegetasjonen normalt er godt utviklet. I november–desember 2006 hadde vi en stigning i vannstanden på mer enn 20cm etter at isen hadde lagt seg, noe som kan ha bidratt til å redusere vegetasjonen lokalt.

Aug. 1986

Sept. 2008

Fig. 14. Åpne partier i vegetasjonsbeltene på østsiden av Søndre Hasla oppstått etter 1986. Fra Evenstua, mot syd.

Mye tyder altså på at vegetasjonsbeltene rundt sjøen i større eller mindre grad har nådd sin ytre grense i forhold til vanddybde ut fra nåværende vannstandsregime, og at vi vil kunne observere både ekspansjon, stagnasjon og tilbakegang i vegetasjonsbeltene. Det er likevel mulig at hovedtendensen vil være at vegetasjonsbeltene brer seg ytterligere utover. Forhold som kan føre til at vegetasjonsbeltene brer seg videre på lang sikt er:

- en senkning av gjennomsnittlig vannstand
- en næringstilførsel som er så stor at produksjonen av organisk stoff er større enn nedbrytingen
- opphoping av sedimenter ("mudder") og medfølgende heving av innsjøbunnen

Ytterligere senkning av vannstanden vil føre til at tilførte næringsstoffer konsentreres i et mindre volum, og vil øke eutrofieringen. Dette vil også klart komme i konflikt med fredningsformålet, jf. § 3, punkt 3 i fredningsforskriften. En senkning kan også bidra til at det åpne vannspeilet blir redusert, og dermed vil bølge- og iserosjon av strandvegetasjonen reduseres.

De senere årene har Norsk institutt for vannforskning dokumentert en ubalanse i næringstilførsel ved at fosforinnholdet er uakseptabelt høyt, over 20 µg/l, og det er derfor en viss mulighet for at vegetasjonsbeltene *kan* bre seg videre utover hvis det produseres så mye organisk stoff i strandsonen at det dannes flytetorv. Akkumulering av organisk stoff i form av ”mudder” kan også bidra til en videre utbredelse av vegetasjonsbeltene. Det er derfor viktig fortsatt å følge med utviklingen av vegetasjonsbeltene og eventuell opphoping av organisk stoff.

3. BRUKERINTERESSER

Gjesåssjøen naturreservat omfatter selve sjøen og vegetasjonsbeltet rundt. Fredningsforskriften regulerer tiltak innenfor vernegrensa. Utfordringene i forvaltningen av verneområdet er likevel knyttet til tiltak både innenfor og utenfor grensa. For eksempel vil tilførsel av næringsstoffer fra jordbruket og private avløpsanlegg påvirke næringstilstanden i sjøen. Motsatt vil også tiltak innenfor reservatet, som for eksempel regulering av vannstanden, påvirke mulighetene for å drive jordbruksområdene ned til sjøen.

I forbindelse med opprettelsen av naturreservatet, ble det fra lokalt hold framsatt ønske om en tiltaksplan som kunne ivareta både sjøen og jordbrukslandskapet i et langsiktig perspektiv. Grunneierne tok derfor initiativ til å utarbeide en områdetiltaksplan for nærområdene til Gjesåssjøen naturreservat. Gjennom arbeidet med planen er det beskrevet ulike utfordringer og foreslått en del tiltak som ønskes gjennomført. I hovedsak er det tiltak som ligger utenfor verneområdet. Noen av de foreslåtte tiltakene ligger imidlertid helt eller delvis innenfor grensa for naturreservatet og vil bli diskutert i forvaltningsplanen.

Tidligere bruk av området

Beiting

Strandområdene har tidligere vært nyttet til beiter. Fram til 1950-tallet var landbruket i området dominert av husdyrhold. Etter det ble husdyrholdet i området redusert og etter hvert forsvant alle beitedyrene fra området. Den siste eiendommen som drev med mjølkeproduksjon og hadde beitedyr ned til sjøen, sluttet med ku rundt 1990. Opphør av beite førte til en økende tilgroing av strendene. Samtidig ble en stor del av de gamle beiteområdene dyrket opp og området fikk den strukturen vi ser i dag, med dyrkede arealer helt ned til sjøen og med noen spredte restbiotoper med gammelt beiteland som i dag er delvis gjengrodd med skog.

Fløting

I tidligere tider har det pågått fløting i Skyåa. Tømmeret ble fløtet gjennom Gjesåssjøen og via utløpselva Søndre Hasla til Glomma. Fløtingen pågikk fram til 1924 i Skyåa. Selve sjøen ble fortsatt benyttet som reguleringsmagasin i forbindelse med fløting i Haslåa fram til ca. 1960.

Fiske

Utnyttelse av fiskeressursene i Gjesåssjøen var særlig viktig i husholdningen for lokalbefolkningen fram til midten på 1900-tallet. I 1870-årene ble det fisket svært hardt og det ble utarbeidet fiskeregler for sjøen. Reglene ble gjort gjeldende fra 1. januar 1890.

Bading

Det var fram til 1950-tallet mange små og store badeplasser i bruk rundt sjøen. Husdyra som beitet helt ned til sjøen holdt sump- og vannvegetasjonen nede slik at badeplassene fremstod som åpne sandstrender. Mange grunneiere husker godt at det var liv og røre rundt sjøen sommerstid.

Inngrep i strandsonen

I forbindelse med utarbeidelsen av fredningsforslaget laget Fylkesmannen i samarbeid med grunneierne en oversikt over ulike inngrep som er gjort i strandsonen rundt Gjesåssjøen. Blant annet åpne grøfter, dreneringsutløp, pumper, steinbrygger, badeplasser og båtplasser er registrert. Kartet oppbevares hos Åsnes kommune og hos Fylkesmannen.

Landbruksinteresser i dag

Det drives i dag intensivt jordbruk på arealene helt ned til sjøen. Korndyrking er den dominerende driftsformen. Vårkorn blir dyrket på 85 % av jordbruksarealene, mens potetproduksjon utgjør 15 %. Tall fra 1997 viser at ca. 60 % av arealet ble jordarbeidet om våren. I dag blir omkring 80 % av arealet jordarbeidet om våren. Antall bruk med husdyr er lavt i Gjesåssjøens nedbørfelt. I 1999 var antall gjødseldyrenheter 0,016 GDE/dekar. Kyllingproduksjon utgjør størstedelen av husdyrholdet. I tillegg er det noe hestehold i området. Vann fra sjøen blir i utstrakt grad benyttet til jordbruksvanning.

Vannstand i forhold til tilgrensende jordbruksarealer

Status

Det har i flere tiår foregått diskusjoner om vannstanden i Gjesåssjøen. Av hensyn til jordbruket i området er det ønskelig å få flomvannet om våren raskest mulig ut av sjøen, mens det på den andre siden er viktig å holde sommervannstanden på et visst nivå for å hindre gjengroing av sjøen. Siden sjøen er såpass grunn, vil relativt små endringer i vannstanden om sommeren kunne få konsekvenser for gjengroingssituasjonen, jf. kap. 2. Naturlige vannstandsvekslinger gir gjerne en markert flomtopp om våren og en mindre flomtopp i løpet av høsten. Disse vannstandsvekslingene bidrar til å skape de soneringene vi finner i strandvegetasjonen ved sjøen. En reduisering av flomtoppene vil bidra til lavere gjennomsnittlig vannstand, men vil antagelig påvirke medianverdien i mindre grad. Det er oftest antall dager med oversvømmelse som er avgjørende for vegetasjonsutformingen. Et inngrep som reduserer flomtoppene noe, men som ellers ikke påvirker sommervannstanden, vil sannsynligvis ikke ha så stor betydning for vegetasjonsbildet og gjengroing mot åpent vann.

Mål

Fredningen av Gjesåssjøen skal ikke medføre vesentlige ulemper eller vesentlig redusert produksjon i de tilgrensende jordbruksarealene på grunn av tilgroing i utløpet som forårsaker forlenget flomperiode.

Bestemmelser

I fredningsforskriften § 3, nr 1 heter det ”Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse”. Etter § 7 i fredningsforskriften kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra forskriften ”i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet for fredningen”. Før det utføres opprenskning i utløpet må det sendes søknad til forvaltningsmyndigheten, jf. § 7 om dispensasjon fra § 3, nr. 1, eventuelt også nr. 4 i fredningsforskriften.

Retningslinjer for opprenskning i utløpet

Tiltak kan iverksettes og utføres med noen års mellomrom når det er gjengroing og/eller opphoping av plantemateriale i utløpet som hindrer at flomvann dreneres tilstrekkelig raskt ut av sjøen i flomperioder. Det forutsettes at det i hovedsak er plantemateriale som fjernes ved en slik opprenskning. Det må ikke utføres større inngrep enn det som er nødvendig for å dempe flomsituasjonen, og opprenskning må ikke føre til at sommervannstanden generelt blir senket. Opprenskning i utløpet bør av hensyn til fuglelivet legges utenom hekke- og trekk-sesongen (april–juni og september–oktober).

Bestander av sjøpiggnopp må ikke utsettes for inngrep.

Tiltak

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon fra fredningsforskriften § 3, nr. 1, eventuelt også nr. 4 for mekanisk opprenskning av takrør og annen sump- og vannvegetasjon og opphopet plantemateriale i utløpet av sjøen.

Hvis det foretas regelmessig opprenskning i utløpet, må det tas hensyn til at slik opprenskning kan bidra til økt gjengroing, og tiltaket må dermed vurderes fortløpende.

Grøfteavløp for drenering

Status

Jordbruksarealene rundt sjøen er godt drenert ved hjelp av eksisterende grøftesystemer. Arealene på de flatere partiene helt ned til sjøen kan bli oversvømmet under vårflommen og i perioder med store nedbørmengder gjennom vekstsesongen. Dette setter store krav til teknisk stand og vedlikehold av grøfteavløp. Eksisterende grøfteavløp, både åpne kanaler og lukka grøfter, er registrert på kart over tekniske inngrep rundt sjøen. Kartet oppbevares hos Åsnes kommune og hos Fylkesmannen. Det kan bli behov for etablering av nye grøfteavløp.

Mål

Fredningen skal ikke være til hinder for vedlikehold av eksisterende grøftesystemer, eventuelt å etablere nye grøfteavløp av hensyn til omkringliggende jordbruksarealer.

Bestemmelser

Etter § 4, nr. 2 er vedlikehold av eksisterende grøfteavløp som drenerer tilgrensende jordbruks- og skogbruksarealer, og nødvendig motorisert ferdsel i den forbindelse tillatt. Forvaltningsmyndigheten må ha oversikt over gravearbeid og lignende inngrep som foregår innenfor reservatet. Tiltak skal derfor varsles før de settes i gang, slik at forvaltningsmyndigheten får mulighet for å sette vilkår for gjennomføring av tiltaket. Er det behov for å etablere nye grøfteavløp for drenering, må det sendes søknad til forvaltningsmyndigheten, jf. § 5, nr. 2.

Retningslinjer

Vedlikeholdsarbeid i forbindelse med grøfteavløp bør av hensyn til fuglelivet legges utenom hekke- og trekkseasonen (april–juni og september–oktober). Ved vedlikeholdsgrøfting eller nygrøfting av jordbruksarealer rundt sjøen bør eksisterende grøfteavløp benyttes.

Tiltak

Eksisterende grøftesystemer kan vedlikeholdes etter at forvaltningsmyndigheten er varslet, og eventuelt har satt vilkår for gjennomføringen. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til etablering av nye grøfteavløp, jf. § 5, nr. 2.

Jordbruksvanning

Status

I perioder om sommeren er det stort behov for vanning av jordbruksområdene rundt sjøen. Potetproduksjonen har et spesielt behov, særlig rundt spiring og knollsetting. På kart over tekniske inngrep rundt sjøen er eksisterende punkter for permanente og mobile pumper til vanningsanlegg inntegnet.

Mål

Fredningen skal ikke være til hinder for å dekke behovet for vanning av jordbruksområdene omkring sjøen.

Bestemmelser

Etter § 4, nr. 3 i fredningsforskriften er bruk og vedlikehold av vanningsanlegg tillatt. Bruk og vedlikehold av pumper til vanningsanlegg er også tillatt. Det samme gjelder nedgravde rørsystem og hydranter langs sjøen der vanningsvogner blir koblet til. For etablering av vanningsuttak og bygging av pumpehus må det sendes søknad til forvaltningsmyndigheten, jf. § 5, nr. 3.

Retningslinjer/tiltak for jordbruksvanning

Vedlikeholdsarbeid i forbindelse med vanningsanlegg bør av hensyn til fuglelivet legges utenom hekke- og trekkseasonen (april–juni og september–oktober). Vedlikeholdsarbeidet kan med fordel foregå om vinteren.

Tiltak

Fylkesmannen kan etter søknad gi tillatelse til etablering av nye vanningsuttak og bygging av pumpehus, jf. § 5, nr. 3 i fredningsforskriften.

Kantvegetasjon

Status

Gjengroing av kantvegetasjonen (fig. 15) er en utfordring i forvaltningen av verneområdet. Den delen av kantvegetasjonen som ligger innenfor verneområdet vil etter hvert utvikle seg naturlig og danne et tett belte rundt sjøen. Det er påpekt gjennom verneplanprosessen og gjennom arbeidet med områdetiltaksplanen at det visuelle inntrykket av sjøen der man kan se vannspeilet fra flere kanter vil bli endret ettersom kantvegetasjonen vokser til.

Vegetasjonssonen mellom våtmarkene (sump- og vannvegetasjonen) og dyrket mark har flere viktige funksjoner. Den er en buffer mellom dyrket mark og sjøen. Den gir skjul og skjermer fuglelivet mot aktiviteten på land og den er viktig for å holde tilbake og ta opp næringsstoffer som tilføres sjøen fra arealene rundt. Ettersom kantvegetasjonen utvikler seg, vil den bli både tettere og høyere. Dette vil redusere innsynet til sjøen fra områdene rundt. Det er fra grunneierne et ønske om at det kan tynnes i kantsonen slik at det åpnes for innsynssoner på noen strekninger langs sjøen. En annen utfordring er greiner som henger ut i åkeren og skaper problemer for jordbruksdrifta ved at de gjør skade på traktor, redskap m.m.

Mål

Sikten mot vannspeilet i sjøen skal opprettholdes på enkelte strekninger langs sjøen, og greiner i åkerkanter som er til hinder for jordbruksdrifta skal ikke forekomme.

Bestemmelser

Etter § 4, nr. 8 er rydding av greiner som vanskeliggjør rasjonell jordbruksdrift tillatt der reservatet grenser mot dyrket mark. Det er etter dette punktet tillatt å fjerne greiner som henger ut i åkeren og vanskeliggjør framkommeligheten for jordbruksmaskiner. Ved behov for å fjerne trær langs kanten mot dyrket mark, må det imidlertid søkes om tillatelse etter § 5, nr. 1.

Fig. 15. Kantvegetasjon sør for Evenstua. Belte av sjøsvaks i forgrunnen. 04.09.2008.

Retningslinjer for kantvegetasjon

Ifølge § 5, nr. 1 kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til forsiktig tynning i kantvegetasjonen dersom dette ikke kommer i strid med fredningsformålet. En forsiktig tynning i kantvegetasjonen gir mulighet for å ta ut de høyeste trærne som på enkelte strekninger reduserer utsikten til og opplevelseskvaliteten av sjøen. I tillegg kan det bli gitt tillatelse til forsiktig tynning på de strekningene langs sjøen der vegetasjonssonen er ekstra bred. Det kan for eksempel være i forbindelse med skjøtsel av kulturlandskapet for å gjenskape og bruke gammel beitemark. Der kantvegetasjonen utgjør en smal sone (< 10m) er det viktig å beholde et tett busksjikt opp til minst 3-4 m.

En samordning av ønskede tiltak gjennom en felles søknad fra grunneierne med prioritering av områder, vil lette saksbehandlingen. For å unngå for hard tynning må det vurderes en veksling mellom hvilke områder det gis tillatelse til å tynne i. Busksjikt opp til minimum 3-4 m må beholdes der det er mulig. Det bør også tilstrebes å etablere en slik sone mellom dyrket mark og sjøen i størst mulig omfang omkring hele sjøen.

Tiltak

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til å tynne kantvegetasjonen slik at man får innsynssoner fra strategiske kartfestede plasser rundt sjøen, for eksempel fra rasteplassene. Forvaltningsmyndigheten vil også etter søknad kunne gi tillatelse til tynning av kantvegetasjon i øvrige områder rundt sjøen.

Friluftslivsinteresser i dag

Både sommer og vinter blir sjøen benyttet til sportsfiske. På senvinteren har det blitt arrangert pilkekonkurranse på sjøen. Om sommeren blir det fisket fra båt. Dette medfører en del båt-kjøring på sjøen. Noen av grunneierne har båt liggende i opplag på sin eiendom. Tilreisende bruker nedkjøringen mot Sjølistranda og Sjøsand for utkjøring av båt.

Det blir jaktet en del på andefugler på jordene ned mot sjøen om høsten. Ellers blir det drevet lite jakt i området. Jakt innenfor reservatet er ikke tillatt. Sjøen blir i dag i mindre grad enn tidligere benyttet til bading.

Badeplasser

Status

Det er to gamle badeplasser langs sjøen som i dag er lett tilgjengelig og som tidligere var mye brukt av lokalbefolkningen. Sjølistranda ligger på eiendommen gnr/bnr 63/1 på sørsiden av sjøen og Sjøsand ligger på eiendommen gnr/bnr 45/1 på sjøens sørøstre side. Gjennom områdetiltaksplanen er det foretatt en prioritering mellom de tidligere mest brukte bade-plassene. Området ved Sjøsand fikk høyest prioritet og er under restaurering, og det er ønske om at denne plassen vedlikeholdes.

Mål

En badeplass ved sjøen kan vedlikeholdes for allmenn bruk.

Bestemmelser

Etter § 5, nr. 4 kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til vedlikehold av eksisterende bade-plasser. I forbindelse med kartlegging av ulike inngrep rundt sjøen har Fylkesmannen registrert fire mindre badeplasser. Grunneiere må også søke om tillatelse til vedlikehold av disse badeplassene etter fredningsforskriften § 5, nr. 4.

Retningslinjer for vedlikehold av badeplasser

Av hensyn til formålet med vernet, ønsker man ikke å vedlikeholde mer enn en badeplass for allmenn bruk. Badeplassen ved Sjøsand prioriteres slik som foreslått i områdetiltaksplanen. Fylkesmannen ga i brev av 25.sept. 2006 til Gjesåssjøen grunneierlag tillatelse til restaurering av denne badeplassen i løpet av 2007–2008 etter følgende retningslinjer:

- a) Tilsåing med gras på fastmark innenfor naturreservatet i ca 20 meters lengde der atkomstvegen kommer ned til sjøen fra stor treformet istervier i sørvest til bjørk i nordøst. Det forutsettes at tre- og buskvegetasjonen ikke fjernes.
- b) Fjerning av vegetasjon og dødt organisk materiale fra sjøen utenfor området nevnt i punkt a) i en ca. 20meter bred korridor ut til åpent vann, dvs. en korridor i forlengelsen av atkomstvegen til området.
- c) Bruk av motorisert kjøretøy (gravemaskin eller lignende) for fjerning av vegetasjon og dødt organisk materiale fra sjøen. Det forutsettes at dette arbeidet av hensyn til fuglelivet i sjøen utføres i perioden 15. august – 31. desember

Tiltak

Etter søknad er Fylkesmannen innstilt på at badeplassen ved Sjøsand kan vedlikeholdes i samsvar med fastsatte vilkår.

Bruk av motorbåt

Status

Kommunale forskrifter for motorferdsel tillater i dag ferdsel med motorbåt med en motorstørrelse opp til 4 hk på Gjesåssjøen. Forvaltningsmyndigheten ønsker av hensyn til dyre- og fuglelivet minst mulig bruk av motorbåt på sjøen, særlig i hekke- og trekkseasonen, men ser samtidig at sjøen har stor rekreasjonsverdi blant annet i forbindelse med fiske.

Mål

Omfanget av motorbåtbruk i reservatet skal holdes på et lavest mulig nivå, slik at motorferdsel på sjøen ikke skal redusere områdets verdi for fuglelivet.

Bestemmelser

Etter § 4, nr. 7 er bruk av motorbåt med motorstørrelse opp til 4 hk tillatt fra og med 20. juni til og med 31. august. Det er ikke nødvendig å søke for den nevnte perioden. I perioden fra og med 1. september til og med 19. juni må det søkes om tillatelse etter § 5, nr. 5 for bruk av motorbåt.

Retningslinjer for bruk av båt

Det vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle om det er særlige grunner til å kunne gi tillatelse til å bruke motorbåt i perioden fra og med 1. september til og med 19. juni.

Tiltak

Fortløpende overvåkning av bruk av motorbåt og konsekvensene for fuglelivet av denne bruken.

Utkjøring av båt

Status

Områdene ved Sjølistranda og Sjøsand er lett tilgjengelige og blir i dag brukt til utkjøring av båter. For å lette adkomsten til og fra sjøen er det ønskelig å fjerne vegetasjon og bunnsedimenter slik at det blir en tilstrekkelig bred kanal for båtutkjøring ved Sjølistranda. Av hensyn til fuglelivet er det ikke ønskelig å øke båtbruken i området ved øya.

Mål

Båter kan kjøres ut og tas opp på to faste steder.

Bestemmelser

Å sette ut og ta opp båt fra faste steder er tillatt etter fredningsforskriftens § 4, nr. 5, når dette er i samsvar med forvaltningsplanen. I fredningsforskriften § 3, nr. 1 heter det "Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse". Etter § 7 i fredningsforskriften kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra forskriften "i spesielle tilfelle dersom det ikke strider mot formålet for fredningen". Det må søkes om dispensasjon fra § 3, nr. 1 i fredningsforskriften, jf. § 7, for å få tillatelse til å fjerne vegetasjon som vedlikehold av en kanal for båtutkjøring gjennom vegetasjonsbeltene ved Sjølistranda.

Retningslinjer for utkjøring av båter

Det kan kjøres ut og tas opp båter ved Sjølistranda og Sjøsand. Vedlikehold av eksisterende kanal gjennom vegetasjonsbeltene ved Sjølistranda bør utføres slik at det ikke fjernes mer av vegetasjonen enn høyst nødvendig. Kanalen kan ha en bredde som er tilstrekkelig til å benytte robåt. Det er ikke registrert spesielt hensynskrevende arter som kan bli direkte berørt av vedlikehold av kanalen ved båtplassen ved Sjølistranda. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på at det etter søknad kan vedlikeholdes en kanal for båtutkjøring gjennom vegetasjonsbeltene ved Sjølistranda.

Tiltak

Ingen.

Opplag av båt

Status

Sjøsand og Sjølistranda blir i dag benyttet til opplag av båter. Ved Sjølistranda ligger båtene lagret på land og inntil en steinmolo. Flere grunneiere oppbevarer båt på land på sin eiendom. Eksisterende båtplasser er registrert på kart over tekniske inngrep rundt sjøen. Det er et ønske om at hver grunneier kan ha inntil en båt som kan trekkes opp på land på sin eiendom.

Mål

Det er et mål å begrense antall båter i opplag ved sjøen slik at det ikke øker ut over dagens omfang.

Bestemmelser

Etter fredningsforskriftens § 5, nr. 6 kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til opplag av båter ved sjøen etter søknad.

Retningslinjer for opplag av båt

Forvaltningsmyndigheten er innstilt på at det etter søknad kan gis tillatelse til opplag av et begrenset antall båter ved Sjølistranda, og at det kan gis flerårige tillatelser etter dette punktet.

Forvaltningsmyndigheten er innstilt på at grunneierne etter søknad kan ha liggende en båt som kan trekkes opp på land per eiendom langs sjøen. I særlige tilfeller kan grunneier etter søknad gis tillatelse til å ha liggende flere båter på egen eiendom.

Fig. 16. Opplag av båter ved Sjølistranda.

Tiltak

Omfanget av bruk av båt i reservatet og eventuelle konsekvenser for dyre- og fuglelivet vil bli fortløpende vurdert.

Oppsetting av fugletårn og anlegg av gangsti

Status

Gjennom arbeidet med områdetiltaksplanen er det foreslått å sette opp et fugletårn ved Bekkæla på innsiden av øya ved Sjølistranda. Dette vil være et egnet sted med god oversikt over sjøen og særlig over øya med et rikt og variert fugleliv. Oppsetting av fugletårn vil kanalisere mye av trafikken av fugleinteresserte rundt sjøen til dette området. Det vil være behov for å anlegge en parkeringsplass og en gangsti fra parkeringsplassen og til fugletårnet. Fugletårnet er foreslått oppført utenfor grensa for naturreservatet. Det samme gjelder for parkeringsplass og sti.

Bestemmelser

Etter fredningsforskriftens § 3, nr. 3 må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger. Det åpnes ikke i forskriften for at det kan bygges fugletårn innenfor grensa for naturreservatet.

Retningslinjer/tiltak

Da fugletårnet er foreslått oppført utenfor grensa for naturreservatet, vil dette tiltaket i utgangspunktet ikke komme i konflikt med fredningsforskriften. Det må likevel vurderes om

tiltaket kan ha negative effekter i forhold til verneformålet, for eksempel ved at dyre- og fuglelivet forstyrres unødig, eller at det vil medføre økt ferdsel i selve reservatet. Øya ved Sjølistranda er et av de viktigste områdene for fuglelivet i reservatet.

Jakt og fiske

Status

Det blir drevet en del fritidsfiske i Gjesåssjøen.

Mål

Fiskeaktiviteter i reservatet må ikke utføres på en slik måte at det medfører unødig forstyrrelse av dyre- og fuglelivet i reservatet.

Bestemmelser

Etter fredningsforskriftens § 3, nr. 2 er dyrelivet, herunder deres hi, reir og egg fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelser. Jakt innenfor reservatet er forbudt. Utenfor reservatet skal all jakt foregå i samsvar med viltloven og bestemmelser gitt i medhold av den.

Fiske er tillatt etter fredningsforskriftens § 4, nr. 6. For å arrangere fiskekonkurranser og andre arrangementer må det imidlertid søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til dette jf. fredningsforskriftens § 5, nr 7.

Retningslinjer

Jakt innenfor reservatet er forbudt. Fiske i Gjesåssjøen kan foregå fra land eller fra båt som kan ha motor inntil 4 hk. Fra båt med motor kan det imidlertid kun fiskes i tidsrommet fra og med 20. juni til og med 31. august.

Tiltak

Omfanget av fiskeaktiviteter i reservatet og eventuelle konsekvenser for dyre- og fuglelivet som skyldes fiske vil bli fortløpende vurdert.

Ferdsel

Status

Nord for Kagnes, gnr/bnr 65/1, på sjøens sørside, er det et gruntvannsområde som er kolonisert av takrør og noe lauvskog. Ved normalvannstand stikker den opp som ei øy, og utgjør "Øya" i sjøen. Øya kan ha høy tetthet av hekkende fugl, og er spesielt viktig for fuglelivet. Innføring av ferdselsforbud for "Øya" eller andre deler av sjøen kan vurderes.

Mål

Det er et mål å holde omfanget av ferdsel i reservatet, spesielt i nærheten av den viktige lokaliteten "Øya" på et nivå som ikke er til vesentlig ulempe for dyre- og fuglelivet i reservatet.

Bestemmelser

Etter fredningsforskriftens § 6 kan Direktoratet for naturforvaltning av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet. Det kan også settes vilkår ved tillatelser til motorisert ferdsel i sjøen, jf. kommentarer til § 5, nr. 5.

Retningslinjer for ferdsel

Ferdsel må foregå slik at det ikke fører til skade eller er til ulempe for vegetasjon, dyre- og fuglelivet. Det henvises til fredningsforskriften §3 for utfyllende bestemmelser.

Tiltak

Eventuelle konsekvenser for dyre- og fuglelivet som skyldes omfanget av ferdsel i reservatet og behovet for eventuelt ferdselsforbud vil bli fortløpende vurdert.

4. FORVALTNINGSOPPGAVER OG TILTAK

Utfordringer i forhold til bevaringsmålene

Ved opprettelse av et verneområde ønsker man å ta vare på området i den tilstand området er på vernetidspunktet i størst mulig grad. I verneformålet vektlegges Gjesåssjøen som våtmarksområde. Endringer i vannstanden og bruk av området har gitt endringer i vegetasjonsbildet gjennom lang tid. Fortsatt skjer det endringer, men det ser ut til at vi er i ferd med å nå en likevekt i vegetasjonsbildet i forhold til vannstanden.

Vegetasjonsbeltene som omgir sjøen, har flere funksjoner i forhold til fuglelivet, både som skjul og som næringsprodusent. For å opprettholde tilstanden ved vernetidspunktet, kan det være nødvendig å utføre skjøtsel og andre tiltak, slik som beite og regulering av vannstanden. Det vil være nødvendig overvåke flere sider av tilstanden, slik som for eksempel vannkvalitet og vegetasjonsutvikling. Kapitlet gir avslutningsvis en oppsummering av de viktigste naturkvalitetene med bevaringsmål og tiltak.

Vannstand

Status

Vannstanden i Gjesåssjøen har vært gjenstand for påvirkning av ulike tiltak fra senkningen på begynnelsen av 1800-tallet til opprenskninger og mindre senkninger og eventuelle oppfyllinger for å heve vannstanden igjen. Endringene i vannstanden har gjennom tiden vært et kontroversielt tema. Det er ikke kjent at det er foretatt inngrep som har påvirket vannstanden i innsjøen de senere åra, og vannstandsvekslingene må betraktes som tilnærmet naturlige ut fra eksisterende forhold i utløpet. Utbredelsen av takrør- og sjøsivaksbeltene omkring sjøen er i ferd med å nå en likevektstilstand i forhold til vannstanden. Det samme gjelder sonen med flytebladsvegetasjon utenfor disse beltene. Det er ikke ønskelig at takrør- og sivaksbeltene brer seg ut på større dyp enn ca. 2,0 m og heller ikke at flytebladsvegetasjonen brer seg ut på større dyp enn ca. 2,5 m.

Hvis disse vegetasjonstypene brer seg vesentlig mer enn ønsket ut mot åpent vann, kan en midlertidig heving av vannstanden være et aktuelt skjøtselstiltak.

Vannstanden i sjøen vil også påvirke vannkvaliteten i sjøen. For eksempel vil en senkning av vannstanden føre til at næringsstoffene blir konsentrert i et mindre volum ved lavere vannstand. Vannkvaliteten blir dermed dårligere.

Mål

Dagens vannstand må opprettholdes av hensyn til vegetasjonsbildet og vannkvaliteten.

Retningslinjer

Etter § 9 i fredningsforskriften kan forvaltningsmyndigheten gjennomføre tiltak for å endre vannstanden av hensyn til fredningsformålet. Eventuelle tiltak må bidra til å opprettholde dagens situasjon med hensyn til plantelivet, dyre- og fuglelivet. Hvis det blir aktuelt å endre vannstanden midlertidig som et skjøtselstiltak, må vannstanden tilbakeføres til dagens tilstand så snart som mulig i ettertid. Et eventuelt tiltak som har til formål å innvirke på vannstanden må utføres slik at det ikke er i konflikt med verneformålet, og på en slik måte at ikke tilgrensende jordbruk blir unødig skadelidende.

Tiltak

Bygging av en terskel/reguleringsdam i Søndre Hasla kan være et aktuelt tiltak for å holde en jevn sommervannstand. Dersom etablering av en slik terskel/reguleringsdam blir aktuelt, må både de økologiske og økonomiske konsekvensene ved et slikt tiltak ut fra verneformålet og forholdet til jordbruket i området vurderes. Behovet for tiltaket vurderes fortløpende.

Vannkvalitet

Status

Norsk institutt for vannforskning har utført målinger av vannkvaliteten i 1985, 1988, 1996–2000 og 2009. Økologisk tilstand i Gjesåssjøen vurderes nå som ”Moderat” i henhold til nytt klassifiseringssystem for miljøtilstand i vann. Utviklingen gikk i retning av redusert vannkvalitet fra målingene på midten av 80-tallet og fram til 2000. Målingene i 2009 indikerer at det ikke har skjedd vesentlige endringer i miljøtilstanden siden undersøkelsene på slutten av 90-tallet. Økt eutrofiering kan gi uønskede algeoppblomstringer, økt tilgroing og endringer i hele økosystemet.

Mål

Økologisk tilstand bør være ”God” eller bedre i henhold til nytt klassifiseringssystem for miljøtilstand i vann (Direktoratsgruppa for gjennomføringen av vanddirektivet, 2009).

Retningslinjer

Vannstanden må holdes på dagens nivå for å opprettholde et tilstrekkelig vannvolum. Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak innenfor verneområdet for å bevare et viktig våtmarksområde (fredningsforskriftens § 2). I dette tilfellet må det sannsynligvis gjennomføres tiltak også utenfor verneområdet for å nå målet (reduksjon av utslipp fra husholdninger/jordbruk), og slike tiltak omfattes ikke av fredningsforskriften.

Tiltak

Tilførslene av næringsstoffer bør begrenses for å unngå uønskede algeoppblomstringer og for å bedre forholdene for brukerinteresser som bading og fiske. Grunneierne og kommunen må informeres om tilstanden og om behovet for tiltak. Det er nødvendig med oppfølgende undersøkelser og vannkvaliteten bør kontrolleres årlig, eventuelt med 2-3 års intervaller.

Beite

Status

Arealene ned mot sjøen har tradisjonelt vært beiteland, men størstedelen av arealene er i dag dyrket opp, og det foregår ikke lenger beiting ved Gjesåssjøen. For å få en mer variert sammensetning av floraen og for å skape et mer variert kulturlandskap rundt sjøen, er det ønskelig å ha beitedyr på enkelte av de tidligere beitede arealene.

Spesielt av hensyn til fuglelivet er det ønskelig å øke arealet av høgstarrsump og fuktenger. Denne vegetasjonen finnes nå noen steder som et smalt belte mellom takrørbeltene og dyrket mark eller ulike typer kratt/skog på høyere nivåer. For å øke bredden på denne sonen, og for å forhindre gjengroing av noen få dominerende arter, er det hensiktsmessig å beite noen av disse arealene.

Ved forsøk med beitedyr i kantsonen ved Øksnevadtjernet i Klepp kommune på Jæren ser det ut til at storfe har en sterkere preferanse for våtmarksvegetasjon enn sau. Selv om det var store individuelle forskjeller i hvordan dyra klarte å bevege seg utover i takrørskogen, tilpasset de seg raskt dette miljøet. Allerede etter ett år med beiting har dette gitt positive resultater ved at takrørvegetasjonen er fortrent fra strandsonen i enkelte områder. Moderat beiting vil øke den floristiske diversiteten i økosystemet, og derigjennom skape bedre levevilkår blant annet for vadefugl. Beiting med storfe gir en lavvokst og artsrik urtevegetasjon. Studier fra Sverige har vist at takrør er sårbar for slik beiting. Dette vil kunne gi konkurransesvake planter, gjerne av større næringsverdi for fugl, mulighet til å etablere seg. Beiteaktiviteten vil dermed kunne endre artssammensetningen av plantesamfunn innenfor et areal, og kan gjenskape mindre områder med grunt, åpent vann i overgangen mot takrørbeltene.

Arealet av beitebetingete enger og lavvokst sumpvegetasjon er nå redusert og utgjør små arealer. De resterende arealene gror til med busker og takrør og andre dominerende sump- og fuktengarter. Da fuktenger og arealer av kortvokst sumpvegetasjon er viktige arealer for fuglelivet, er det ønskelig at disse vegetasjonstypene øker i areal. Antall beitedyr i området rundt Gjesåssjøen har blitt redusert kraftig de siste 25 åra.

Det vil være svært positivt igjen å få innslag av beitedyr på noen av de tidligere beitede områdene. Det vil gi en større variasjon i kulturlandskapet rundt sjøen. Forsøk har vist at beiting i kantsonen endrer plantesamfunnets artssammensetning samtidig som det lages en mosaikk av ulike biotoper og plantesamfunn. På denne måten skapes gode levevilkår for næringssøkende ender og vadefugl.

Mål

Det er ønskelig å bevare eksisterende arealer av disse høgstarrsump og fuktenger, og arealet bør økes betydelig, for eksempel for å nå omtrent samme omfang som på 1970-tallet.

Retningslinjer

Vern om vegetasjonen er en vesentlig del av verneformålet (fredningsforskriftens § 2). I fredningsforskriftens § 5, nr. 8, heter det at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til beiting. Det må søkes om tillatelse til beiting og oppføring av gjerder etter henholdsvis § 5, nr. 8 og § 5, nr. 3.

Ved skjøtsel må det søkes å bevare vegetasjonen i en tilstand som tilsvarer moderat beitede fuktenger/sumpvegetasjon. Beitetrykket må tilpasses på en slik måte at ikke slitasken i disse områdene blir så stor at vegetasjonsdekket forringes på grunn av tråkk. Tiltak kan iverettes i områder som tilsvarer omkring 1/5 av strandlinja.

Områder innenfor naturreservatet som er særlig egnet for beiting, er areal med bjørkeskog/gråor-heggeskog rundt sjøen som har en viss bredde samt strandområdet på gnr 55 bnr 39. I disse områdene kan det gjennomføres en svak tynningshogst for å få mer lys ned til undervegetasjonen (se fig. 17).

Tiltak

I samarbeid med grunneiere kan det iverettes beite i avgrensede områder (se fig. 17). Storfe er best egnet som beitedyr i våtmarksområder siden de kan beite ut til omkring en halvmeters dyp. Hester kan også være aktuelt, mens sau er mindre egnet siden de fortrinnsvis beiter på tørrere arealer. Det må i så fall tilrettelegges for passering av gjerder.

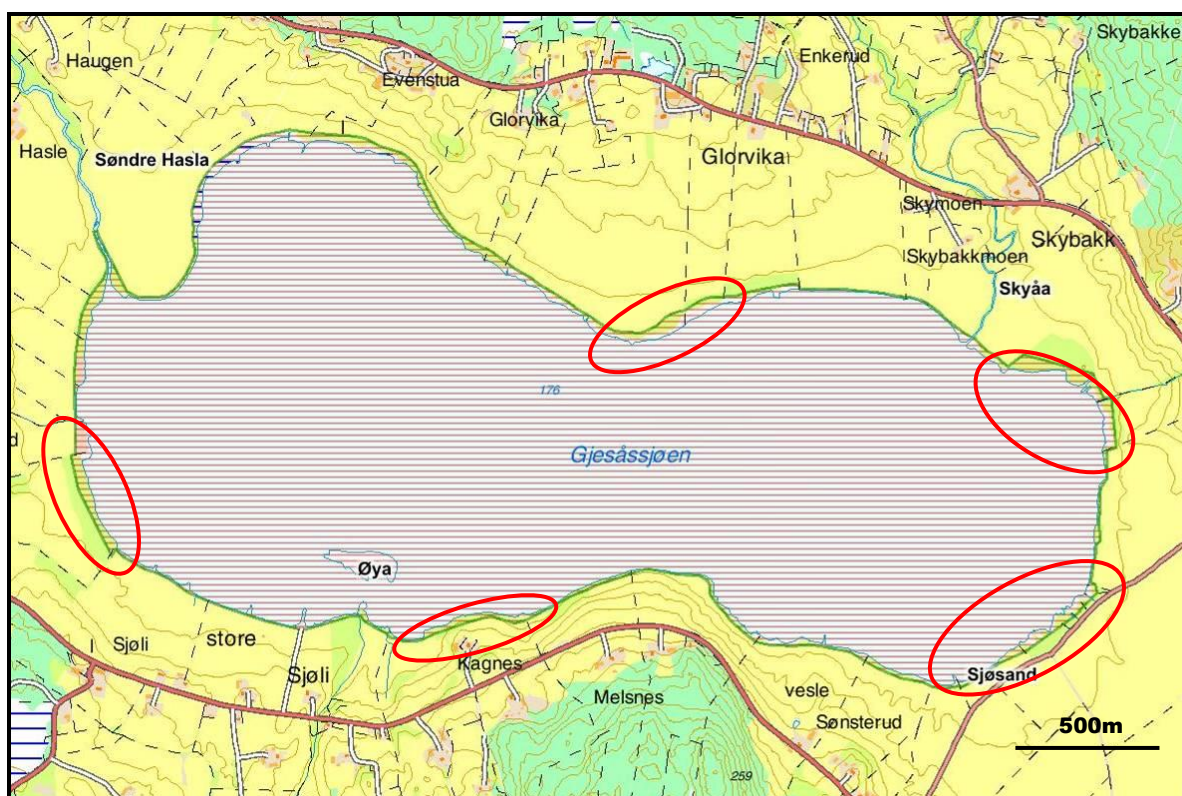

Fig.17. Noen områder som kan være aktuelle for beite er avmerket.

Fugletellinger

Det blir årlig gjennomført fugletellinger ved Gjesåssjøen. Årlige rapporter blir sendt til Fylkesmannen.

Bevaringsmål

I et naturreservat er bevaring av naturkvaliteter sentralt (fredningsforskriftens § 2). Tabell 2 gir en oversikt over de viktigste naturkvalitetene, bevaringsmålene og tiltakene i Gjesåssjøen naturreservat.

Tab. 2. Naturkvaliteter og bevaringsmål i Gjesåssjøen naturreservat.

Naturkvalitet	Bevaringsmål	Tilstand	Påvirkning	Oppfølging	Aktuelle tiltak
Takrør- og sjøsivaksbelter, flytebladsvegetasjon (nøkkeroser, tjønnaks, piggknopparter)	Å bevare vegetasjonssonene i et omfang som tilsvarer dagens utbredelse. Vegetasjonsbeltenes utbredelse er dokumentert på flybilder fra juni 2005, publisert på internett under "Norge i bilder" http://www.norgeibilder.no/ Takrør og sjøsivaks skal ikke vokse på større dyp enn 2,0 m, flytebladsplanter ikke på større dyp enn ca. 2,5 m, jf. dybdekart.	Antagelig nær dynamisk stabilitet karakteristisk for vegetasjonstypene. Ekspanderer fortsatt noe i enkelte områder. Tilstand: God.	Vannstandsregimet. Mulig senking av vannstanden på 1950- og 1960-tallet. Eutrofiering.	Hovedtrekk i utbredelse av vegetasjonsbeltene kan registreres på flybilder. Gjentatt flybildefotografering ca. hvert 5. år. Alternativt kan vegetasjonsbeltene måles i felt på 4 steder som beskrevet i denne planen. NIVA registrerer vannkvalitet, helst årlig.	Etablere permanent terskel i utløpselva med mulighet for å heve vannstanden midlertidig. Tiltaket er bare aktuelt hvis tilgroingen øker vesentlig utover dagens utbredelse. Redusere tilførsel av næringsstoffer til innsjøen. Tiltak må iverksettes utenfor reservatet. Åsnes kommune er informert. Flybildefotografering i 2015, 2020 osv, eller måling av vegetasjonsbeltenes bredde og dybdegrense i felt på 4 steder i 2015, 2020 osv. til stabilitet er påvist. Oppfølgende målinger av vannkvalitet årlig, eller i 2-3-års intervaller av de viktigste parametrene.
Fuktenger. Starr og andre kortvokste sump- og fuktengarter. Hekke- og rasteområder for fugl.	Å bevare og øke arealet av en sone med fukteng innenfor takrør- og sjøsivaksbeltene ut til ca. 0,5 m dyp tilsvarende minst 20% av lengden på strandlinjen. Nåværende utbredelse må dokumenteres i 2011 med foto og oppmåling i felt.	Redusert areal de senere årene. Takrør og vier/pil har invadert arealer som bør være fuktenger av hensyn til fuglelivet Tilstand: Usikker/dårlig.	Hevd av strandengene (slått, beite) har opphørt. Gjengroing av vier/pil og takrør.	Gjentatt fotografering og oppmåling i felt hvert 5. år.	Rydding av noe lauvoppslag. Utføres 2012 eller 2013. Beite, fortrinnsvis storfe, hest. Må iverksettes i samarbeid med grunneiere. Ønskelig med beite hvert år, start 2012 eller 2013 hvis mulig. Alternativt også slått. Utføres i så fall 2012 eller 2013 med årlig oppfølging.

Tab. 2. forts.

Naturkvalitet	Bevaringsmål	Tilstand	Påvirkning	Oppfølging	Aktuelle tiltak
Sjelden planteart: Sjøpiggeknope.	Å bevare en av Norges sikreste/største forekomster av arten i omtrent samme omfang som i dag, med minst 10 større bestander med diameter omkring 2m i vegetasjonsperioden.	Spredt-vanlig i vannvegetasjonen. Dokumentert forekomst siden 1912. Tilstand: God.	Eutrofiering.	Registrering av antall bestander i 2011 og senere telling av bestander i felt hvert 5. år.	Redusere tilførsel av næringsstoffer til innsjøen. Tiltak må iverksettes utenfor reservatet. Åsnes kommune er informert. Oppfølging av vannkvalitet.
Rasteområde for trekkende vade- og andefugler og andre våtmarksfugler.	Å opprettholde antall rastende trekkfugl knyttet til våtmark på samme nivå som ved fredningstidspunktet, totalt omkring 1500–2000 registrerte fugl gjennom sesongen med nåværende registreringsintensitet.	Noe varierende fra år til år, (Data avh. av registreringsintensitet). Tilstand: God/usikker.	Motorisert ferdsel, fiske, annen ferdsel. Faktorer som påvirker vegetasjonsbildet. (se ovenfor). Gjengroing av viktige fuktenger.	Årlige registreringer utføres av lokale ornitologer. Rapporteres årlig til Fylkesmannen.	Overvåkning og eventuell skjøtsel av vegetasjon. Begrense ulike typer ferdsel. Standardisere registreringer, for eksempel som antall dager med observasjoner.
Hekkeområde for rørsanger og sivsanger.	Å ha minst 5 hekkende par av hver art.	Faste hekkinger. Antatt eneste sikre hekkelokalitet i Hedmark for rørsanger og sivsanger. Tilstand: God.	Motorisert ferdsel, fiske, annen ferdsel. Faktorer som påvirker vegetasjonsbildet (se ovenfor).	Årlige registreringer utføres av lokale ornitologer. Rapporteres årlig til Fylkesmannen.	Overvåkning og eventuell skjøtsel av vegetasjon. Begrense ulike typer ferdsel.
Hekkelokalitet for toppdykker.	Å ha minst ett par hekkende toppdykker.	Faste hekkinger. En av svært få hekkelokaliteter for toppdykker i Hedmark. Har fordel av etablert hettemåkekoloni. Tilstand: Usikker.	Motorisert ferdsel, fiske, annen ferdsel. Faktorer som påvirker vegetasjonsbildet (se ovenfor).	Årlige registreringer utføres av lokale ornitologer. Rapporteres årlig til Fylkesmannen.	Overvåkning og eventuell skjøtsel av vegetasjon. Begrense ulike typer ferdsel bl.a. for å legge bedre til rette for etablering av hettemåkekoloni.

Informasjon

Grensemerking

Status

Naturreservatet er grensemerket ved nedsetting av offisielle grensemerker i aluminium med påskrift "Miljøverndepartementet. Verneområde". Grensemerkingen ble i hovedsak utført i 2001 og slutført etter vernevedtaket i 2002. Det er satt ned i alt 210 grensemerker i knekkpunktene på grensa. Plassering av grensepunktene er vist på kart, jf. vedlegg 2. Grensepunktene er målt inn med GPS.

Målsetting

Å opprettholde grensemerkingen som ble utført i 2002.

Retningslinjer/tiltak

Det skal holdes regelmessig kontroll med at grensemerkingen er intakt. Dette skal utføres av oppsynet, minimum én gang pr år. Eventuelle mangler meddeles forvaltningsmyndigheten, og supplerende grensemerking skal utføres så raskt som mulig.

Skilting

Status

Det vil bli satt opp standard naturreservatskilter i A5- eller A4-format i grenselinja eller like ved grensa på steder der det er naturlig at folk krysser grensa eller nærmer seg naturreservatet. Det vil bli satt opp 4 slike skilt i området. Lokaliseringen av disse er vist på fig. 18.

Målsetting

Å sette opp og holde ved like skiltene, og løpende vurdere behovet for supplerende skilting.

Retningslinjer/tiltak

Det skal holdes regelmessig kontroll med at skiltingen er intakt. Dette skal utføres av oppsynet, minimum én gang pr år. Eventuelle mangler meddeles forvaltningsmyndigheten, og erstattes så raskt som mulig. Eventuelt behov for supplerende skilting skal vurderes fortløpende.

Informasjonsplakater

Status

Det er utarbeidet informasjonsplakater i størrelse 50 cm x 70 cm. Plakaten er trykket på en værbestandig 10 mm plate av hardt plastmateriale. Plakaten gir en generell informasjon om våtmarksområder i tillegg til informasjon om Gjesåssjøen naturreservat spesielt. Verneverdiene i området omtales sammen med bestemmelsene som gjelder, og det vises et kart over avgrensningen av naturreservatet.

Målsetting

Å sette opp og holde ved like informasjonstavlene, og løpende vurdere behovet for supplerende plakatoppsetting.

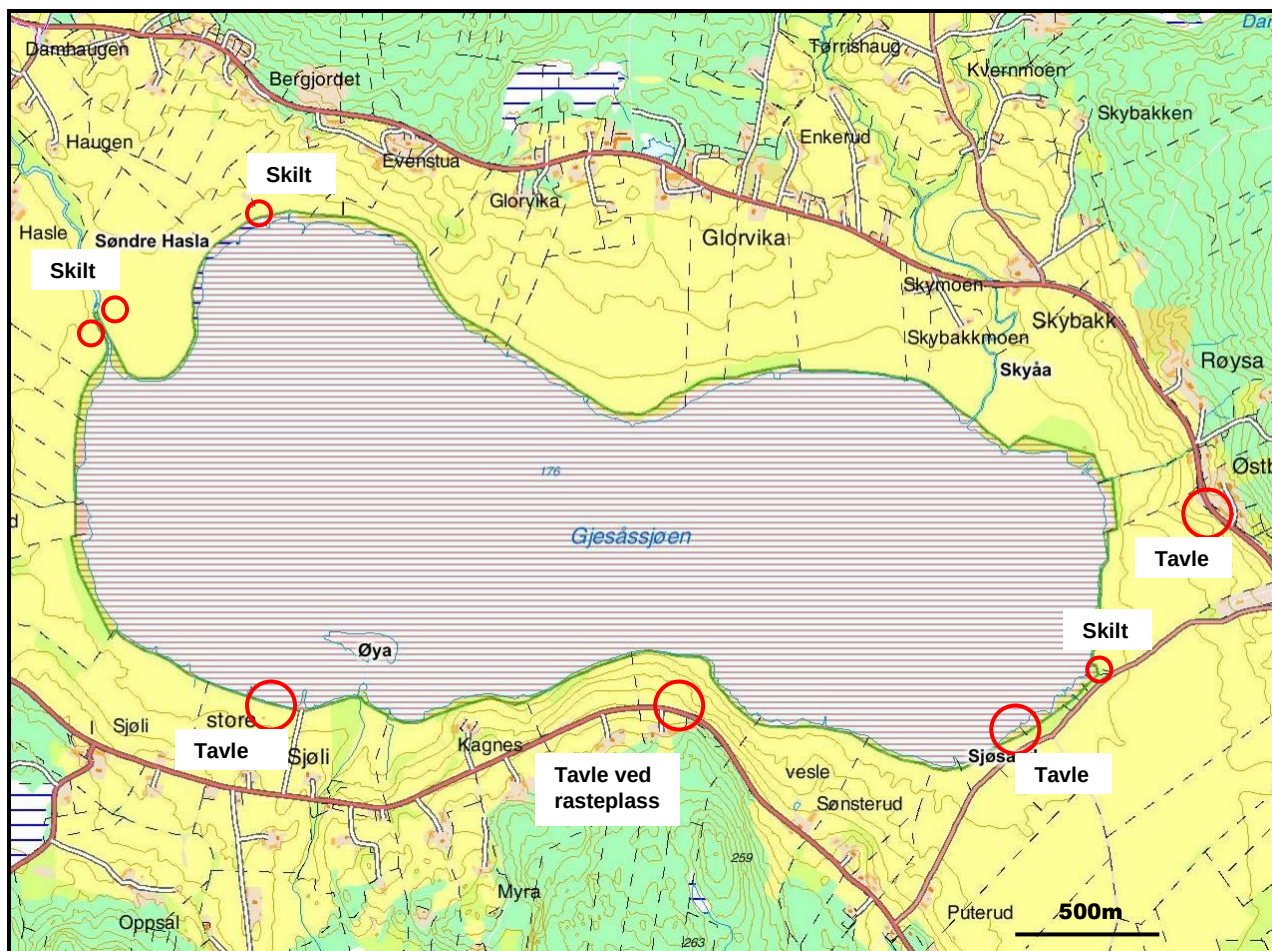

Fig.18. Forslag til plassering av informasjonplakater og skilter.

Retningslinjer/tiltak

Det skal holdes regelmessig kontroll med at informasjonstavlene er intakte. Dette skal utføres av oppsynet, minimum én gang pr. år. Eventuelle mangler meddeles forvaltningsmyndigheten, og erstattes/repareres så raskt som mulig. Eventuelt behov for supplerende plakatoppsetting skal vurderes fortløpende.

Oppsyn

Status

Oppsyn utføres av Statens naturoppsyn (SNO).

Viktige arbeidsoppgaver for oppsynspersonellet er å:

- Påse at fredningsbestemmelsene overholdes og informere besøkende om verneområdet og de bestemmelsene som gjelder.
- Føre kontroll med at gitte dispensasjoner og tillatelser i henhold til fredningsbestemmelsene blir utført i overensstemmelse med forutsetningene.

- Påse at grensemerker, oppslag og skilt er i orden og sørge for at eventuelle mangler blir utbedret.
- Påse at det ikke blir liggende avfall og skrot som virker skjemmende i området. I rimelig utstrekning skal det foretas rydding av avfall, hvis ikke rette vedkommende selv kan pålegges å gjøre det.
- Være miljøvernmyndighetenes lokale kontaktperson og i nødvendig utstrekning bistå disse under befaringer.
- Rapportere overtredelser av fredningsforskriftene så fort som mulig.
- Leverer årsrapport i henhold til instruks.

Målsetting

Oppsynsordningen for Gjesåssjøen naturreservat skal være tilstrekkelig til å avdekke eventuelle ulovligheter og fange opp og dokumentere utviklingstrekk og trender i forhold til verneformålet.

Retningslinjer/tiltak

Forvaltningsmyndigheten skal foreta årlige bestillinger til SNO som er tilstrekkelig til å oppnå målsettingen.

5. SAKSBEHANDLING

I fredningsforskriftens § 10 heter det at Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften. Fylkesmannen er tillagt forvaltningsmyndighet for de fleste naturvernområdene i Norge. Fylkesmannen i Hedmark er for tiden forvaltningsmyndighet for Gjesåssjøen naturreservat.

Forvaltningsansvar for et verneområde innebærer blant annet rettslig kompetanse til å utøve myndighet innenfor rammene av verne-/fredningsforskriften. Denne kompetansen er i hovedsak knyttet til dispensasjonsmyndighet og myndighet til å gi utfyllende bestemmelser om forvaltning og skjøtsel gjennom forvaltningsplaner. I tillegg har forvaltningsmyndigheten for et verneområde også ansvaret for praktisk forvaltning som grensemerking, skilting, informasjon, overvåking, registreringer og gjennomføring av fysiske tiltak som er nødvendige for å ivareta eller fremme verneformålet. Å ha forvaltningsmyndighet innebærer også å ha ansvar for nødvendig administrasjon, budsjett, rapportering og kontakt mot kommuner, grunneiere, brukere og interesseorganisasjoner.

Fredningsforskriftens § 5 og § 7 gir forvaltningsmyndigheten hjemmel til å innvilge dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for ulike tiltak og aktiviteter. Dette forutsetter at Fylkesmannen som forvaltningsmyndighet mottar en skriftlig søknad om hva som planlegges/ønskes utført. Beskrivelsen av tiltaket må være såpass detaljert at den gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere hvorvidt dispensasjon kan innvilges. Fylkesmannen behandler dispensasjonssøknader fortløpende. Saksbehandlingstiden kan variere noe avhengig av hvor stor saksmengden til enhver tid er. Fordi spennvidden i hva det kan søkes dispensasjon for er svært stor, er det ikke utarbeidet spesielle skjemaer for formålet.

For søkere er det viktig å være klar over at det generelle lovverket gjelder parallelt med fredningsforskriften. Dette betyr i praksis at det for aktiviteter/tiltak som krever dispensasjon fra fredningsforskriften for Gjesåssjøen naturreservat, i tillegg kan være nødvendig med tillatelse fra kommunen som forvalter av motorferdselloven eller plan- og bygningsloven for at gjennomføringen av aktiviteten/tiltaket skal være lovlig.

Fig. 19. Larve av sommerfuglen "svalestjert" på mjølkerot i fukteng ved Gjesåssjøen.

6. KILDER

Litteratur:

- Alexandersson, H., Ekstam, U. & Forshed, N. 1986. Stränder vid fågelsjöar. Om fuktängar, mader och vassar i odlingslandskapet. Naturvårdsverkets serie Skötsel av naturtyper. Helsingborg. 112 s.
- Bekken, J. 1997. Fuglefaunaen i Gjesåssjøen i Åsnes kommune. Rapport 3/97. Fylkesmannen i Hedmark, miljøvernavdelingen, 21 s.
- Berge, D., Vandsemb, S. M. & Bechmann, M. 2002. JOVÅ – Overvåkning av jordbruks-påvirkede innsjøer 2000. Tiltaksgjennomføring, vannkvalitetstilstand og –utvikling. NIVA-rapport Lnr. 4470-2002. 94 s.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 1992. Om hävden upphör. Naturvårdsverkets serie Skötsel av naturtyper. Värnamo. 135 s.
- Fremstad, E. 1999. Flommark. I: Norderhaug, A., Austad, I, Hauge, L. & Kvamme, M. 1999. Skjøtselboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Falck, E. 1978. Brev til naturvernkonsulent Gjerlaug vedr. fredning av fuglelivet ved Gjesåssjøen mv. Åsnes Jordstyre jnr. 175/78.
- Haslam, S. M., Sinker, C. A. & Wolseley, R. A. 1975. British water plants. Field Stud. 4:243-351.
- Haugan, R. & Often, A. 1998. Status for truede arter i Hedmark. Rapport 17/98. Fylkesmannen i Hedmark. 110 s.
- Kystvåg, E. K., Bekken, J. & Østmoe, E. R. 2003. Områdetiltaksplan Gjesåssjøen. 45 + 6 s. Upublisert rapport til Gjesåssjøens grunneierlag.
- Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red) 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge. 480 s.
- Løvik, J. E. 2010. Gjesåssjøen og Gardsjøen i Hedmark. Undersøkelser av vannkvalitet i 2009. NIVA-rapport 5931-2010. 28 s.
- Solheim, A., Berge, D., Tjomsland, T., Kroglund, F., Tryland, I., Schartau, A.K., Hesthagen, T., Borch, H., Skarbøvik, E., Eggestad, H.O. & Engebretsen, A. 2008. Forslag til miljømål og klassegrensar for fysisk-kjemisk parametre i innsjøer og elver, inkludert leirvassdrag og kriterier for egnethet for brukerintresser. Supplement til veileder i

- økologisk klassifisering. NIVA-rapport Lnr.5708. 79 s.
- Odland, A. 1992. Skjøtsel av våtmarksreservat i Hordaland. NINA Oppdragsmelding 172:1-37.
- Rognerud, S. 1986. Limnologisk undersøkelse av 6 innsjøer i Hedmark i 1985. NIVA-rapport Lnr.1841-1986. 18+11 s.
- Rørslett, B. 1976. Vegetasjonsundersøkelser i Østensjøvann, Oslo kommune, 1974-75. NIVA-rapport. Lnr.FR-279. 65 s.
- Rørslett, B. 1999. Gjesåssjøen - vannvegetasjon og tilgroing. Rapport 2/99. Fylkesmannen i Hedmark Miljøvernavdelingen, 13 s.
- Rørslett, B. 2002. Miljøfaglige undersøkelser i Øyeren 1994-2000. NIVA-rapport Lnr OR-4516. 88 s.
- SFT 1997. Klassifisering av miljøkvalitet i ferskvann. Veiledning 97:04. 31 s.
- Wold, O. 1987. Botaniske undersøkelser i Gjesåssjøen 1986. Rapport 12/87. Fylkesmannen i Hedmark Miljøvernavdelingen, 39 s.
- Økland, J. & Økland, K.A. 1996. Vann og vassdrag 2. Økologi. Vett og Viten AS. Nesbru. 309 s.

Nett:

- InnlandsGIS (2008). <http://www.innlandsgis.no/innlandsgis/>
- Miljøstatus i Norge (2008). <http://www.miljostatus.no/no/Kart-og-miljodata/kart/>
- Norge i bilder (2008). <http://www.norgeibilder.no/>
- Norsk ornitologisk forening avdeling hedmark (2008). <http://www.hedmark-ornitologene.org/>
- Vindfallet, A. 2006. Fuglelivet i Gjesåssjøen 1997 – 2006. http://www.langbraten.com/nof_hedmark/Gjesassjoen10.pdf

Vedlegg:

1. Fredningsforskrift
2. Fredningskart med grensepunkt

Vedlegg 1. Fredningsforskrift.

Forskrift om fredning av Gjesåssjøen naturreservat, Åsnes kommune, Hedmark.

Fastsatt ved kgl. res 31. mai 2002 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 55/5, 55/26, 56/2, 56/7, 55/39, 55/84, 54/1, 49/1, 54/4, 50/5, 48/1, 47/2, 47/4, 47/29, 45/31, 45/32, 45/1, 69/16, 70/1, 69/1, 69/3, 68/1, 68/3, 65/1, 63/12, 63/1, 62/1, 63/6, 64/6, 63/57, 63/56, 61/27.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 4.190 dekar, hvorav 4.060 dekar er vannareal.

Grensene for naturreservatet fremgår av kart i målestokk 1:10.000, datert Miljøverndepartementet april 2002. De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka, og knekkpunktene skal koordinatfestes

Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Åsnes kommune, hos Fylkesmannen i Hedmark, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde og å verne om vegetasjonen, det karakteristiske og interessante fuglelivet og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

§ 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Innføring av nye plantearter er ikke tillatt. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder deres hi, reir og egg er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelser. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, hensetting av campingvogn, brakker og lignende, opplag av båter, fremføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Forsøpling er forbudt. Oppstillingen er ikke uttømmende.
4. Motorferdsel til lands og til vanns er forbudt. Start og landing med luftfartøy, herunder lavtflyging under 300 m, er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellbåter og modellfly.

5. Camping, teltslagning og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering eller lignende er forbudt.
6. Idrettsarrangementer, jaktprøver, fiskekonkurranser, guidede turer og andre arrangementer er forbudt.

§ 4

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsel- og forvaltningsøyemed. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.
2. Vedlikehold av eksisterende grøfteavløp som drenerer tilgrensende jordbruks- og skogbruksarealer, og nødvendig motorferdsel i den forbindelse, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet.
3. Bruk og vedlikehold av vanningsanlegg.
4. Bær- og matsoppsanking.
5. Å sette ut og ta opp båt fra faste steder i samsvar med forvaltningsplan.
6. Fiske.
7. Bruk av motorbåt med motorstørrelse opp til 4 hk fra og med 20. juni til og med 31. august.
8. Rydding av greiner som vanskeliggjør rasjonell jordbruksdrift, der reservatet grenser mot dyrket mark.

§ 5

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Forsiktig tynning i kantvegetasjonen dersom dette ikke kommer i strid med fredningsformålet.
2. Etablering av nye grøfteavløp for drenering av tilgrensende arealer.
3. Etablering av vanningsuttak, bygging av pumpehus og oppføring av gjerder.
4. Vedlikehold av eksisterende badeplasser.
5. Bruk av motorbåt med motorstørrelse opp til 4 hk i den isfrie perioden fra og med 1. september til og med 19. juni.
6. Opplag av båt.
7. Fiskekonkurranser og andre arrangementer.
8. Beiting.

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfelle dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Forvaltningsmyndigheten kan gjennomføre tiltak for å endre vannstanden av hensyn til fredningsformålet.

§ 10

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 11

Denne forskriften trer i kraft straks.